

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE YAYIMLANAN GAZETELERDE, SAVUNMA SANAYİ ALANINA DAİR
TEKNOLOJİ, GELİŞME VE YENİLİK HABERLERİNİN YAPISAL EĞİLİMLERİ**

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

MURAT ERALP GÜRGEN

Ankara, 2026

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE YAYIMLANAN GAZETELERDE, SAVUNMA SANAYİ ALANINA DAİR
TEKNOLOJİ, GELİŞME VE YENİLİK HABERLERİNİN YAPISAL EĞİLİMLERİ**

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

MURAT ERALP GÜRGEN

**Proje Danışmanı
Prof. Dr. Çiler DURSUN**

Ankara, 2026

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNEM PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

A- Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Enstitünüz Gazetecilik Anabilim Dalı 24943210 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi Murat Eralp GÜRGEN'in "Türkiye'de yayımlanan gazetelerde, savunma sanayi alanına dair teknoloji, gelişme ve yenilik haberlerinin yapısal eğilimleri" adlı ("Structural trends in technology, development, and innovation news related to the defense industry in newspapers published in Türkiye") tezsiz yüksek lisans dönem projesi tarafımda değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI

BAŞARISIZ

bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun, dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce *Öğrenci İşleri Bilgi Sistemi*'ne (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

TARİH: 13.01.2026

Prof. Dr. Çiler DURSUN

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Prof. Dr. Çiler DURSUN danışmanlığında hazırladığım “**Türkiye’de yayımlanan gazetelerde, savunma sanayi alanına dair teknoloji, gelişme ve yenilik haberlerinin yapısal eğilimleri (Ankara, 2026)**” adlı dönem projesindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 13.01.2026

Murat Eralp GÜRGEN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
Giriş	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Savaş ve Silahlanma İhtiyacı	4
1.2. “Yumuşak Güç” Olarak Medya	5
1.3. Tarih Boyu Bilim ile Savaş İlişkisi	6
1.4. Kavram Olarak “Savunma Sanayi”	11
1.5. Vatandaş, Ordu, Hükümet Üçlemesi	12
1.6. Savaş ile Medya İlişkisi	13
1.7. Savunma Haberciliği ve Medya Etiği	15
1.8. Türkiye’de Savunma Sanayi	18
1.9. Teknolojinin Savaş ile Barış İkileminde Geleceği	21
İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM	23
2.1. Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	23
2.2. Çalışmanın Amacı	24
2.3. Çalışmanın Önemi	24
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR	25
3.1. Haberlerin Biçimsel Özellikleri	25
3.1.1. Yıllara Göre Dağılım	25
3.1.2. Aylara Göre Dağılım	27
3.1.3. Günlere Göre Dağılım	28
3.1.4. Ana Tema	29

3.1.5. Gazete Manşetleri ve Kapak Sayfaları	30
3.1.6. Yayımlandığı Sayfalar	31
3.1.7. Gazete Sayfalarındaki Yerleri	32
3.1.8. Kapladığı Alan	34
3.1.9. Başlık Büyüklüğü ve Spot Kullanımı	35
3.1.10. Sayıları Bakımından Görsel İçerik Kullanımı	36
3.1.11. Türleri Bakımından Görsel Kullanımı	37
3.1.12. İçerikleri Bakımından Görsel Kullanımı	38
3.1.13. Kullanılan Görsellerin Kapladığı Alan	39
3.2. Gazetecilik Yazım Tarzı Özellikleri	40
3.2.1. Bilimsel / Teknik Dil Kullanımı	40
3.2.2. Çatışma ve Karşıtlığa Yer Verilmesi	41
3.2.3. Çatışma ve Karşıtlığın Dengeli Sunumu	42
3.2.4. Gazetecinin Politik ve İdeolojik Konumunu Habere Yansıtması	43
3.2.5. Hikâyenin Tonu ve Olgusal Niteliği	44
3.2.6. Kaynak Türü	45
3.2.7. Farklı Kişi, Kurum ve Kuruluşlardan Yapılan Aktarmalar	46
3.3. Haberlerdeki Olay veya Etkinliğin Özellikleri	48
3.3.1. Olay veya Etkinliğin Güncellik Durumu	48
3.3.2. Olayın veya Etkinliğin Gerçekleştiği Ana Coğrafya	49
3.4. Haberlerdeki Olayın Zaman Ufku	50
3.4.1. Olayın, Etkinliğin, Ürünün Geleceğe Yönelik Zaman Ufku	50
3.4.2. Olayın, Etkinliğin, Ürünün Geçmişe Yönelik Zaman Ufku	51

3.5. Haberlerde Olgunun Olumlu ve Olumsuz Yanlarının Belirtilmesi	51
3.5.1. Konu Edilen Olgunun Olumlu Yanlarının Yer Alma Sıklığı	51
3.5.2. Konu Edilen Olgunun Olumlu Yanları	52
3.5.3. Konu Edilen Olgunun Olumsuz Yanlarının Yer Alma Sıklığı	52
3.5.4. Konu Edilen Olgunun Olumsuz Yanları	53
Sonuç	54
KAYNAKÇA	56
ÖZET	60
ABSTRACT	61

Giriş

Kriz dönemlerinde ve savaşlarda medyanın etkili biçimde kullanılması, günümüzde gelişmiş silahlara sahip olmak kadar önemlidir. Zira askeri gücün ortaya konması bir yana, iletişim imkânları kullanılarak algının da yönetilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Çatışma sahasında üstünlük kuran devletler hem iç kamuoyunu hem de dünya ülkelerini niçin savaştığına ikna ederek masada da kazanmayı hedeflemektedir.

Medya savaşın öncesinde de sonrasında da belirleyici faktör olabilmektedir. 19'uncu yüzyılda telgraf habercilik alanını genişletmiş ve böylece savaş haberciliği filizlenmeye başlamıştır. Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle medyanın savaşlar üzerindeki etkisi daha da güçlenmektedir. (Yalçinkaya ve Türkeş, 2008: 62)

Savaşların öne çıkan bir diğer boyutu ise teknolojik gelişimdir. Teknolojiyi icat edip geliştiren toplumlar ile kullanıcı konumundaki toplumlar aynı teknolojiden farklı alanlarda faydalanabilirler. Barışçı ticaret, casusluk, göç ve savaş söz konusu farklı kullanım alanları arasındadır. (Diamond, 2010: 379) Tarih boyunca savaş ile teknoloji etkileşim içinde olmuştur. Yay ve gibi basit savaş araç ve gereçleri yüzyıllar içerisinde gelişimini sürdürerek ateşli silahlara, dev savaş gemilerine, roket sistemlerine, zırhlı araçlara ve hava araçlarına dönüşmüştür. (Anand, 1999: 122)

Teknoloji ve savaş yetenekleri arasındaki ilişkiye dair yaygın inanç, teknolojinin sıklıkla savaş meydanındaki başarının ve böylelikle de zaferin açıklaması olarak görülmesine yol açmaktadır. Teknolojiyi savaş tarihi boyunca tırmanılan bir merdiven şeklinde derecelendirmek en iyisidir. (Blake 2019: 27)

İnsanoğlunun geleceğe doğru yaşaması ise bilinmeyen bir geleceğe doğru seyir halidir. Bilinmeyene doğru ilerlemek ise cesaret ister. (May, 2001: 40)

Teknolojideki gelişmeler savaşların ruhunu ve atmosferini dönüştürerek etkiler. Yakın, orta ve uzak gelecekte yaşanacak savaşların türünü ve yöntemini belirleyecek ve kurgulayacak olan başlıca etmen teknolojideki gelişmelerdir. Günümüzde yapay zekâ teknolojilerinde sağlanan baş döndürücü gelişmeler ve buna paralel olarak savaş araç ve gereçlerinde otonominin yaygınlaşması yeni bir askerî devrimin işaretleri olarak değerlendirilmelidir. (Bilgin, 2023: 157)

Bilim, insanoğlu için bir taraftan geleceği üretilip kurgularken bir taraftan da yıkımın başlıca aracı konumuna gelmektedir. Modern bilimin gelişiminden aydınlanma çağına, sanayi devriminden nükleer yetenekler, yapay zekâ ve otonomiyle donatılmış silahların gelişimine kadar kapitalist düzenin serüveni teknolojik atılımların yıkım amacıyla kullanıldığı nice örnekler sunmaktadır. (Koray, 2020: 10)

17-18 Eylül 2024'de Suriye ve Lübnan'da Hizbullah'ın kullanmakta olduğu çağrı cihazları ve telsizlerin İsrail'in saldırısı neticesinde aynı anda patlatılması 40'dan fazla can kaybına yol açtı. İsrail gizli servisi MOSSAD'ın cihazlara henüz üretim aşamasındayken yerleştirdiği patlayıcıları aylar sonra uzaktan komuta ederek patlattığı ortaya çıktı.¹ Bu olay, savaş meydanlarında teknolojinin daha önce benzeri görüşmemiş şekilde kullanılmasının örnekleri arasında yer buldu.

---

¹ Eski Mossad ajanları çağrı cihazı ve telsiz saldırılarının arka planını anlattı <https://www.bbc.com/turkce/articles/czx5361761xo> (Erişim 02.04.2025)

Aslında, sadece savaştaki yıkımların değil, tanık olduğumuz pek çok kötülüğün faturası, çevre sorunlarında olduğu gibi, çoğu zaman, teknolojiye çıkarılıyor. Fatura teknolojiye çıkınca da onu hep birlikte taşılayıp rahatlıyoruz. Teknolojinin günah keçisi yapılması bende her zaman şüphe uyandırmış; bu yolla, kötülükler karşısında duyulan kişisel ve toplumsal tepkide hedef saptırıp asıl günahkârların gözden kaçırılmak istendiğini düşünmüştümdür. Oysa, tanık olduğumuz şu son savaş sahnelerinde bile, vahşeti yaratan asıl unsurun, teknoloji değil, onun ardındaki insan olduğunu görmemiz gerekir. (Göker, 2003: 1)

Literatürde savaş ve barış gazeteciği üzerine çok sayıda çalışma bulunmakta ancak medyanın silahlanma konusundaki eğilimleri ve savunma sanayi haberlerinin basında nasıl sunulduğu üzerine fazla odaklanılmadığı gözlemlenmektedir. Bu çalışmada, teknolojinin özellikle savaş dönemlerinde ivmelenmesinden hareketle, çatışma atmosferinin etkisi altında kaleme alınan savunma sanayi haberlerinin dili, meydanın etik ilkeleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı, Türkiye’de yayımlanan gazetelerde hangi sıklıkta ve genişlikte yer bulduğu, nasıl başlıklarla sunulduğu, fotoğraf ve grafik gibi görsel içeriklerle desteklenip desteklenmediği incelenmiştir. Araştırmada sıcak savaşların da yaşandığı son dört yıllık dönem kapsanarak, savunma sanayi alanında Türk basınında mevcut genel eğilimler saptanmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Savaş ve Silahlanma İhtiyacı

İnsanlık tarihi, bir anlamda savaş tarihidir. İnsanoğlu tarih boyunca değerli şeyleri elde etmek amacıyla savaşlara girdiler. (Yılmaz, 2021: 1) İnsanoğlunun yaklaşık 5 milyon yıl önce yaşayan ataları olarak değerlendirilen ve Güney Maymunu olarak da isimlendirilen Australopithecuslar için en değerli şey yiyecekti. Australopithecuslar yiyeceklerini korumak amacıyla onları farklı konumlara nakletmiş, bunun yanı sıra hem gıdalarını hem de kendilerini korumak için barınma alanları ve yonttukları taşlarla tarihin ilk silahlarını yapmışlardı. (Keegan, 1995: 187)

Güç kullanımının esas olduğu savaşlarda, düşmanlık olgusu hem fiilen hem de tavır olarak karşımıza çıkar. Savaş kavramı tarihsel süreç içerisinde kabuk değiştirirken, kullanılan araç ve gereçler de buna koşut şekilde biçim ve nitelik değiştirmiştir. Savaşlar, o savaşta hangi türde silahların kullanıldığı, bu anlamda nasıl bir gelişime sahne olduğu bakımından farklı isimlerle sınıflandırılmıştır. Nizami (konvansiyonel) savaşlar, gayri nizami savaşlar, nükleer harp tekniklerinin kullanıldığı savaşlar, koalisyon savaşları, asimetrik savaşlar ve hibrit savaşlar sözü edilen savaş sınıfları arasında yer almaktadır. (Varlık, 2013: 117-124)

Savaş olgusunun insanlık tarihi içindeki gelişim dönüşümünü bilim insanları farklı teorilerle açıklamaya çalıştı. Bu dönemleri Alvin Toffler dalgalara, Donald J. Hanle dönemlere, Martin van Creveld çağlara, William S. Lind ise nesillere ayırdı. Tüm bu aşamalara yön veren ise özellikle savunma sanayi teknolojilerindeki gelişmelerdir. Teknolojideki ve toplumdaki dönüşümlere bağlı olarak savaş stratejileri

son yüzyıllarda kayda değer değışime uğramıştır. Eskiden devletler arasında yaşanan savaşlar, bu dönemde devletlere özgü uygulamalar olmaktan uzaklaşmış ve vekalet savaşları örneğinde olduğu gibi farklı aktörlerin sahneye çıktığı çatışma ortamlarına evrilmiştir. (Gürcan, 2014: 74)

1.2. “Yumuşak Güç” Olarak Medya

Genel olarak savaşların arkasında yatan ana sebep insanoğlunun kavgacı yapısı ve edindiğı ile yetinmeyi bilmemesi, tatmin olmamasıdır. İnsanoğlu ilk çağlardan beri kendisine sürekli düşman yaratarak hayatını sürdürmüştür. (Yılmaz, 2021: 103) Medya ise dünyada olup bitenlerle ilgili, kamuoyunun başlıca bilgi sahibi olma aracıdır. Medya aynı zamanda savaşların tarihi yazılırken, tarihçiler için başlıca veri kaynakları arasındadır. Savaşın neden ve nasıl ortaya çıktığı, savaşın tarafı olan toplumların düşünce ve değerlendirmeleri, siyaset adamlarının süren çatışmaya dair tez ve açıklamaları medyada yer bulan haberler üzerinden ele alınır.

Medyanın ortaya çıkışı, savaş meydanlarında nelerin yaşandığı hakkında sadece savaşın içindeki ulusların değil, çok daha geniş kitlelerin bilgi sahibi olmasını sağladı. Medya savaş haberlerini aktardıkça, insanlığın savaş haberlerine olan ilgisi de arttı. Buna bağlı olarak siyasetçiler medyayı savaşın bir aracı olarak kullanmaya başladı.

Toplumu basın üzerinden bilgilendiren ve yönlendiren siyasetçiler, aynı yöntemle uluslararası boyutta kamuoyu yaratmak için medyadan faydalanma arayışına girdiler. Böylece medya, savaş meydanlarında kullanılan bir yumuşak güç haline dönüşmüş oldu. (Yalçınkaya ve Türkeş, 2008: 60-61)

Savaşların her geçen gün boyut değiştirmesi nedeniyle, uluslar barış dönemlerinde de silahlanma yarışını sürdürdüler. Özellikle soğuk savaş dönemiyle birlikte, caydırıcılık kavramı öne sürülmeye başlandı. Bir ülkenin gelişmiş silah sistemlerine ve aynı zamanda kendi savunma sanayi üretim kapasitesine niçin sahip olması gerektiği, o ülkenin “caydırıcı güce sahip olma ihtiyacı” ile izah edildi. Çünkü caydırıcılık ve güvencenin inandırıcılığı, özellikle barış zamanında askeri güce bağlıdır. Bir devletin barış zamanında yeni teknolojik ilerlemeler geliştirme, entegre etme ve bunlardan yararlanma kapasitesini yükseltmesi, o devletin hasımlarının ötesine geçebilmesini, kendisinden daha ileri teknolojiye sahip devletleri ise yakalayabilmesini sağlar. (Montgomery, 2019: 12-13) Bir ülkenin savunma sanayisini güçlendirmesi o ülkenin dış tehditlere karşı caydırıcı konuma ulaşmasını sağladığı gibi, siyasi ve iktisadi istikrarı geliştirerek hem içeride hem de dışarıda bağımsız ve güçlü politika izlenebilmesini de destekler. Savunma sanayi ihracatı ise dış politikada ciddi bir etki alanına sahip olma sonucunu doğurur. (Bayraklı, 2024: 209)

1.3. Tarih Boyu Bilim ile Savaş İlişkisi

İnsanoğlu 2,5 milyon yıl önce taş aletler kullanmaya başlayarak teknolojiyi adım adım geliştirdi. (Diamond, 2010: 386) Savaş, tarihin en eski devirlerinden beri var oldu ve tarihte hiçbir dönem savaşız geçmedi. Bu nedenle, savaşlar ile teknolojik faaliyetler arasında hem amaç hem de araç ilişkisi kuruldu.

Teknoloji savaşın icra edilmesinde bir silah olarak kullanılırken, aynı zamanda savaş da teknolojiye ulaşmak için icra edildi. Tarihi süreç içerisinde savaşlarda kullanılan araç, gereç ve silahlar dönemlere göre farklılık göstermiş ve içinde bulunulan dönemin mevcut bilgi birikimini yansıtmıştır. (Akkuş, 2020: 88-110)

Dünya var olduğundan bu yana, savaş ile teknoloji birbirini etkileyen, dolayısıyla birbiriyle iç içe geçmiş kavramlardır. Genel barış zamanındaki ilerleme ne olursa olsun, savaş değişim demektir. Özellikle de savaş baskısı altında, iş gücü olanaklarının büyük oranda değiştiği bir ortamda, üretim süreçlerinde yenilikler söz konusu olur. (Blake, 2019: 43)

Tıpkı yaratıcılığın sahne aldığı sanat dalları gibi, tekniğin ve teknolojinin kökeninde de ve *tekhne* kavramı yer alır. (Boyacı, 2020: 424) Sönmemiş kireç, reçine, akaryakıt ürünleri ve kükürt kullanarak karışımlar hazırlayan eski Yunanlılar, bunları ok ve mancınıkla düşman üzerine fırlatarak yangın çıkarıcı silah olarak kullandılar. İslam dünyasının simyacıları ise damıtımda uzmanlaşmışlardı. Akaryakıtın ayrıştırılması keşfedildi, hangilerinin daha yanıcı olduğu saptandı. Müslümanların yanıcı maddeler üzerindeki bu çalışmaları, Haçlılara karşı verdikleri savaşta galip gelmelerini sağladı. (Diamond, 2010: 364)

Savunma sanayi alanındaki çalışmaların teknolojideki gelişim üzerinde katalizör etkisi vardır. Yıllardır insanoğluna hizmet veren motorlu araçlar, aslında fikir aşamasında askeri amaçlar için geliştirilmiş ve üretilmeye başlanmıştır. Hava araçları arasında önemli konumda bulunan uçakların tasarlanıp geliştirilmesi süreci de harp sahalarında üstünlük kurmaya yönelik girişimlerdir. (Temiz, 2012: 1)

Benzer şekilde, haberleşme araçlarının gelişimine baktığımızda da silahlı kuvveler arasında irtibatın sağlanması ihtiyacı karşımıza çıkar. Telsiz, telgraf, telefon ve faks gibi cihazlar sivil kullanım alanına dahil edilmeden önce askeri birimler arasında kullanılmaktaydı. Telgrafı icat eden Osmanlılar değildi ama Osmanlı Devleti'nin telgrafla ilk tanışması Kırım Savaşı vesilesiyle oldu. Günümüzde

hayatımızın en önemli parçaları arasında yer alan internet, 1960'ların sonlarında ABD Hava Kuvvetleri için geliştirilen ARPANET'in sürekli geliştirilerek sivillerin hizmetine sunulmuş halidir. Tıpkı küresel konum sistemi GPS'in füzelerin isabet oranını yükseltmek için geliştirilmesi ve bugün hepimizin akıllı telefonlarındaki navigasyon sistemlerinde kullanılması gibi. Dolayısıyla savaş kavramının varlığı teknolojinin ilerlemesine katkı sağlamış, teknolojinin ilerlemesi de savaş kavramı değiştirmiştir. (Saruhan, 2021: 239)

Fatih Sultan Mehmet'ten önce İstanbul 29 kuşatma girişimine karşı direnç göstermişti. Fatih, surlarda gedik açmak için yeni bir top teknolojisi gelişmenin önemini fark etti ve çalışmaların bizzat takipçisi oldu. Osmanlı askerlerinin İstanbul'a Bizans surlarında gedik açarak girdiği alanların bugün Topkapı adını taşıması da topların savaş teknolojisi gelişimindeki konumuna atfedilen öneme işaret etmektedir. (Koray, 2020: 9)

1913'te Londra'nın en popüler gazetesi Daily Mail'deki bir seri makalede, Orson Wells bir sonraki savaşın kazanılmasında bilim ve mühendisliğin hayati bir rolü olacağını öngörmüştü. Ona göre, bu savaş o zamana kadar görülmüş en mekanize savaş olacak ve en parlak zekaların ilave değer kazanmasına yol açacaktı. (Blake, 2019: 10)

İkinci Dünya Savaşı'nda atom bombasının kullanılması, tıp ve enerji başta olmak üzere nükleer teknolojide baş döndürücü hızda gelişim dönemin perdesini açtı. Radar teknolojisi yine aynı savaş döneminde icat edildi. Almanlar şiddetli hava hücumlarına başladığından, İngilizler radarı geliştirmek ve gerekli üretim adedini belirlemek için küçük gruplar halinde araştırmalara başladılar. Bu küçük gruplardan

her biri, kendi alanındaki sorunlara çözüm formülü aradı. Bağlı bulundukları merkez ise küçük gruplar arasında koordinasyonu sağladı. Böylece bugün kurum ve kuruluşlarda kullanılmakta olan yöneylem araştırması yöntemi de geliştirilmiş oldu.

Nihayetinde, savaşların insanlık tarihinin bir gerçeği olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. İsteyerek ya da istemeyerek, bilerek ya da bilmeyerek bilim insanları bu savaş teknolojilerinin gelişiminde bazı hayati roller üstlenmişlerdir. Yine askeri teknoloji geliştirmek için verilen fonlardan yararlanarak faydalı kuramlar üretmeyi başarmışlardır. Yani bilim ve teknoloji askeri alanda birbirlerini beslemiştir. (Başaran, 2020: 13)

Günümüzde bilim ve teknoloji politikası olarak formüle edilen devlet veya hükümet politikaları, aslında 2. Dünya Savaşı içinde kurumlaşma adımları atılan ve savaştan sonra da hemen her ülkede ve her alanı kapsayacak biçimde kurumlaşan, kendi teorisini ve pratiğini geliştirip standartlaştıran bir ara bilim ve araştırma dalı ve politika-yönetim (governance) alanı adıdır. Bu politikaların pratiğine ilişkin ilk adımlar ise 1. Dünya Savaşı sırasında, hepsi de ileri sanayi ülkesi olan tarafların hükümetleri tarafından atılmıştır. Zehirli gazdan aseton üretiminin artırılmasına değin pek çok yenilik, savaşan hükümetlerin ilgili birimleri veya sorumluları tarafından ısmarlanmıştır. Açıkçası bilim ve teknoloji politikaları, bu sistemlerin araçsallaştırılması demektir. Eğer toplum, saf-temel bilimleri desteklemek gibi bir amaç güderse bu istisnadır. (Türkcan, 2020: 32-33)

Eğer insanlık savaşı sona erdirmezse, savaş insanlığı sona erdirecektir. Bu geçmişte doğru değildi ancak şu anda doğrudur. Çünkü şimdiki zaman yeni bir şeyi, bilimi üretti ve eğer bilim insanlığın temel umudu ise aynı zamanda

temel tehditidir de. Çünkü yaratabildiği kadar kolay yok edebilir ve eğer sadece yok etmek için yaratıyorsa yarattığı her şey faydasızdır. Yıkım savaşın anlamıdır ve diğer tüm anlamları bununla anlamsız hale gelir. (Dickinson, 1923: 11)

Bilim ve teknik tarih boyunca savaş araç ve gereçlerinin geliştirilmesine öncülük etmiş, katkı sunmuştur. Etkileşim içerisindeki bilim ile savaşın bu yakın ilişkisi ise teknolojinin toplum üzerinde yıkıcı etkilere sebep olması sonucunu doğurmuştur. Ünlü “Tüfek icat oldu, metlik bozuldu” sözü teknolojik gelişimin bu yıkıcı rolüne yönelik bir atıf niteliğindedir. (Koray, 2020: 8)

Soğuk Savaş yıllarının sona ermesinin ardından bir müddet durağan seyir izleyen askeri harcamalar, son yıllarda yeniden artış eğilimine girmiştir. ABD’nin Avrupa’dan silahlanma bütçesini artırması talebi de bu durumu tetiklemiştir. 2024’te en hızlı artış eğilimi ortaya çıkmış ve askeri harcamaların tutarı 2,7 trilyon dolar seviyesine yükselmiştir. Türkiye de savunma harcamalarını bir yılda yüzde 12 artırarak, dünya genelinde 19’uncu sıradan 17’ci sıraya tırmanmıştır.²

Savaşlarda milyonlarca insan eşini çocuğunu kaybediyor, evini hatta ülkesini terk etmek zorunda kalıyor. Ne var ki dünya tarihinde teknolojik gelişmelerin büyük mesafe kat ettiği dönemler incelendiğinde, karşımıza hep bu savaş dönemleri çıkıyor. Teknolojide sağlanan hızlı gelişimin sonunun nereye varacağı ise tartışma ve merak konusudur.

---

² Trends in World Military Expenditure, 2024, SIPRI Fact Sheet, April 2025.
<https://doi.org/10.55163/AVEC8366> (Erişim Tarihi: 14.3.2025)

1.4. Kavram Olarak “Savunma Sanayi”

Özel şirketler ile devlet mülkiyetindeki kamu kuruluşlarının bir arada bulunduğu savunma sanayi sektörü, ülkelerin ve ordularının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak hem savunma hem de taarruz amaçlı donanım ve silah sistemleri geliştirip üretir. Sektör temsilcisi şirketler yatırım malı tasarlayan ve üreten farklı sanayi sektörlerinden ve ekonomik faaliyet alanlarından şirketlerle de çalışmalarını bütünleşik yapı içerisinde sürdürür. (Ülger, 1997: 1)

Savaşlar için araç, gereç, ekipman üreten sektöre savunma sanayi adı verilse de aslında bir silah endüstrisinden söz edilmektedir. Tıpkı savaş hazırlıklarını yapmakla görevli hükümet birimlerinin tüm dünya ülkelerinde savunma bakanlığı ismini alması gibi. Bu tanımlamalar da aslında zaman içerisinde imaj çalışması neticesinde ortaya çıkan kavramlardır. Diplomasi masalarında savaş istemediğini söylemek durumunda olan ülkeler, bir tarafta silahlanma yarışını sürdürürken, diğer tarafta bu faaliyetlere savunma sanayi, icracı kurumlara da savunma bakanlığı ismini vererek, adeta maske giydirmektedirler.

5 Eylül 2025 tarihli başkanlık kararnamesiyle Savunma Bakanlığı’nın adını Savaş Bakanlığı olarak değiştiren Donald Trump, adımını bu ismin dünyanın bugün içinde bulunduğu koşullarda daha uygun olduğunu söyleyerek gerekçelendirdi.³ Bu gelişmenin arka planında ise savaşların ABD gibi süper güç konumundaki ülkelerin

---

³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/trump-savunma-bakanligi-ni-savas-bakanligi-olarak-degistiren-kararnameyi-imzaladi/3679583> (Erişim Tarihi: 22.3.2025)

ekonomilerini ayakta tuttuğu gerçeği yatmaktadır. Zira savunma sanayinin kendi alanındaki üretim ihtiyacını karşılarken diğer sektörlerle kıyasla yüksek katma değer oluşturmaları, silah üretimini ülke ekonomileri için göz ardı edilemez faktör haline dönüştürmektedir. Savunma sanayi, teknolojilerin gelişiminde sahip olduğu liderlik rolü çerçevesinde, ülke ekonomilerin hasımlarına karşı daha güçlü konuma ulaşmasına aracılık etmektedir. İstihdam edilen personelin geçtiği eğitim süreçleri ise savunma sanayi piyasasında kaliteli iş gücü birikimi oluşmasını sağlamaktadır. (Temiz, 2012: 2)

1.5. Vatandaş, Ordu, Hükümet Üçlemesi

Savaş ve barış konusunda literatürde yer alan çalışmalardan en bilineni Carl von Clausewitz'in *Savaş Üzerine (Vom Kriege)* kitabıdır. Clausewitz'e göre, savaşta başarının yolu vatandaş, ordu ve hükümet üçlüsü arasında denge kurmaktan geçer. Savaşlar, içerisinde barındırdığı gelişmeler karşısında sürekli nitelik değiştiren bir bu kaleme benzetilmektedir. Savaşlar sürekli nitelik değiştirmesi bir yana, bütünüyle ele alındığında şaşırtıcı ortak eğilimleri de ortaya koyar. Savaşların özünde şiddet ve güç kullanımı vardır. Kin ve nefret duyguları kör içgüdüleri temsil ederken, harp meydanındaki olasılık hesapları ve rastlantılar savaşı özgür ruhun özgür çabasına dönüştürür. Çatışmakla güdülen siyasi amaç ve varılmak istenen hedef ise savaşı akıl faktörüne bağlar. (Clausewitz, 2003: 32-33)

Bazı savaşlar ülkeler arasındaki sınır anlaşmazlıklarından, bazıları ise dünya ticaret pastasından daha büyük pay kapmaya yönelik mücadeleden kaynaklanır. Bir ülkede ekonominin durgunluğa girmesi üzerine, o ülkenin lideri tarafından çeşitli

farklı bahaneler ve sözde gerekçeler üretilerek savaş çıkartılmasının da örnekleri vardır.

Falkland Savaşı, savaş çıkarma ve bundan fayda sağlama girişimlerine örnek gösterilir. 1982’de dönemin Birleşik Krallık Başbakanı Margaret Thatcher, o günlerde grevde bulunan maden işçilerini bastırmak için savaş ortamında ortaya çıkan milliyetçilik duyguları ile kargaşadan faydalanmış ve eş zamanlı olarak bir batı ülkeleri arasında ilk kez özelleştirme akımını başlatmıştır. Benzer şekilde, ABD’de George W. Bush yönetimi 11 Eylül saldırılarını ve ortaya çıkan korku dalgasını arkasına alarak, ülkenin bozulan ekonomisine çıkış yolu sağlayacak endüstrileşme hamlesi için çağrı yapmıştır. (Klein, 2010: 14)

1.6. Savaş ile Medya İlişkisi

Son dönemlerde devletler savaş planlamalarında Clausewitz’in sözünü ettiği üç unsur dışındaki diğer unsurları da hesaba katmak durumunda olduklarının farkına varmıştır. Bu unsurların başında ise kamuoyu yaratma gücüyle medya gelmektedir. Savaş sahalarından bilgi toplayan ve halka ulaştıran medya, sivil toplumun harekete geçmesini sağlar. Bu nedenle medya, demokrasilerde üç temel erk olan yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü güç olarak nitelendirilmekte ve toplumu etkisi altında tutan faktörler arasında konumlanmaktadır. Bu bağlamda medyayla ilişkiler artık savaş planlamacıları için önemli bir enstrüman haline gelmiştir. (Yalçinkaya, 2008: 310-311)

Medya hem savaş ve kriz dönemlerinde hem de bu dönemlerin öncesi ve sonrasında kamuoyu üzerinde kanaat belirleyici güce sahiptir. Tıpkı silah

teknolojilerindeki ilerleme gibi medya teknolojilerinin de hızla gelişmesi, bilgi iletiminde sürat ve ulaşılan kitle büyüklüğünün artması, medyanın savaş dönemlerindeki gücünü daha da belirgin hale getirmiştir.

Savaş muhabirliğinin ne zaman başladığı konusunda ise Kırım Savaşı'na işaret edilir. W. Howard Russell, 1854 yılında Kırım Savaşı'nı haberleştiren gazeteci ve ilk savaş muhabiri olarak kabul edilir. Birinci Dünya Savaşı'nda sansür uygulanan medya, İkinci Dünya Savaşı'nda radyo kanalları üzerinden ve daha sonra Vietnam Savaşı'nda televizyon yayınları aracılığıyla kamuoyunu harp sahasında yaşananlarla ilgili bilgilendirmiştir. ABD'nin Irak'a müdahalesiyle Körfez Savaşı'nın başlamasına sebebiyet veren Bağdat bombardımanının televizyonlardan canlı yayınlanmasıyla, savaş muhabirliği alanında yeni bir eşik geride bırakılmıştır. (Yalçinkaya ve Türkeş, 2008: 62)

Medyanın savaşlar üzerindeki gücü ve etkisi ABD'nin 1993'te Somali'ye müdahalesi sırasında ABD'li 18 askerin 13 Ekim 1993'te Mogadişu'da ölmesi vakasında da göz önüne serilmiştir. Olay sonrası bir askerin cesedinin sokaklarda sürüklenmesine dair görüntüler özellikle ABD kamuoyunda infiale yol açmış, ortaya çıkan toplumsal baskı neticesinde ABD yönetimi askerlerini Somali'den çekme kararı almıştır. Yaşanan bu süreç literatürde "CNN etkisi" (CNN factor) olarak adlandırılmıştır. (Goebel, 1995: 13) CNN etkisi yaklaşımına göre, medyanın yayınları devlet yönetimlerini bazı kararları ve önlemleri almaya yöneltmektedir. Çünkü medya yeni tür savaşlarda bir güç unsuru haline gelmiştir ve siyasi politikayı etkileme potansiyeline sahiptir. (Adamson, 1997: 9)

Yeni dönemde medyanın gücünün ortaya çıkması üzerine, savaş, kriz ve barış dönemlerinde düşman iradesini kırmaya yönelik girişimler arasında “Bilgi Harekâtı” kavramı da eklenmiştir. Bilgi harekâtı, yeni medya imkanlarını kullanarak sivil toplumu etkilemeye yöneliktir.

Cep telefonları, yaygınlaşan internet ve sosyal medya ağları sayesinde katı emir komuta zinciri kırılmış, savaşın tarafları daha yatay teşkilatlanma imkânına kavuşmuş, dağılma ve âdem-i merkezi planlama ve icraat mümkün hale gelmiştir. Cephesiz ve barışta bile uygulanabilen psikolojik harekât ve siber savaş teknikleri ile hasmı itibarsızlaştırma, hedef kamuoylarının algı ve kanaatlerinin dost çıkarlarına uygun olarak şekillendirilmesi, hasmın bilgi işlem alt yapılarına taarruz, hasmın bilgi sistemlerine sızma ile bilgi toplama mümkün hale gelmiştir. (Gürcan, 2014: 111)

1.7. Savunma Haberciliği ve Medya Etiği

Türk Dil Kurumu etik kavramını “çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü” olarak tanımlamıştır. Haberciliğin başlıca etik değerleri arasında özel hayatının gizliliğinin korunması, haberle ilgili kamu çıkarının söz konusu olması, haberin kesin olması, objektif dille yazılması, tarafsızlık, doğruluk, güvenilirlik ve özgünlük ilkeleri yer alır.⁴ Bu ilkelerle bağlantılı şekilde, toplum ile basın arasında bir sözleşme olduğu ve bu sözleşmenin basına sorumluluklar yüklediği kabul edilir. Haberin yalnızca gerçekliğe uygun olması, nesnel ve doğru şekilde verilmesi etik değerler kapsamında yeterli görülmez.

---

⁴ <https://tgs.org.tr/gazetecilik-etik-ilkeleri> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)

Haberde yer verilen olayın bağlamından koparılmadan eksiksiz ve doğru şekilde okuyucuya iletilmesi de gereklidir. (Çaplı, 2002: 88)

Savaşlar, çatışmalar, ölümler, medya için tiraj ve reyting anlamına gelir. Çünkü taşıdığı haber değeri bir tarafa, medya adeta şiddetle beslenir. Medyanın bu özelliğini kullanmaya çalışan siyasi karar vericiler de medyanın bilgiyi dağıtma fonksiyonundan yararlanmak ve bu yolla propaganda faaliyetlerinde bulunmak isterler. Böylece iktidar sahipleri kamuoyunun tutumunu belirlemeye ve taraftar sayılarını artırarak yaşanan savaşı ve silahlanmayı haklı göstermeye çaba harcarlar. (Yamak, 2013: 2) Medya bu alanda, özellikle dünya savaşlarından itibaren devletlerin propaganda bürosu olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Savunma haberciliği, özellikle ulusal çıkarların ve milliyetçi duyguların ön plana çıkmasına vesile olma potansiyeli taşır. Bu bakımdan, tıpkı savaş haberlerinde olduğu gibi, savunma sanayi ve silahlanmaya dair haberler kaleme alınırken de kamu yararıyla ilgili etik ilkelere hassasiyetle riayet edilmesi gerekmektedir. Her şeyden önce, kamu yararına habercilik yapmak ve hamasetten uzak durmak gerekir. Taraf gibi davranmak yerine, kamuoyunu bilgilendirme görevine uygun şekilde haber yapmalıdır. Savaşı kızıştırıcı, şiddeti övücü dil kullanımından mutlaka kaçınılmalı, manipülatif içeriklerden uzak durulmalıdır.

Olası çatışmaların insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkilerinin hiçbir zaman unutulmaması, nefret dilinin kesinlikle kullanılmaması, provokatif ve propaganda içerikli sözcük ve görüntü kullanımından kaçınılması, önyargı ve korkuyu pekiştiren ifadelerden ve şiddetin körüklenmesinden kaçınılması, Uluslararası Etik Gazetecilik Ağı'nın hassasiyetle üzerinde durduğu etik kurallar arasında yer alır.

Basın meslek ilkeleri doğru ve dürüst iletişimin temelidir. Medya savaşı haklı gösterecek, şiddeti özendirecek ve kışkırtacak yayınlar yapamaz. Ulusal ve uluslararası politikalara dair haberlerde öncelik özgürlükçü demokrasi çerçevesinde, mesleğin temel ilkelerine uymak ve toplumun haber edinme hakkını korumaktır. Basın mensupları tüm birey, halk ve ulusların haklarına saygı göstermeli, habere konu kişi ve kurumlar arasında ırk, din, mezhep, etnik temel, dil, sınıf, cinsel kimlik, cinsiyet ayrımcılığı yapmamalıdır.⁵

ABD'nin İkinci Körfez Harekâtı sırasında iştirilmiş (embedded) gazeteci uygulaması halen etik olup olmadığı tartışmaya açık bir konudur. Reuters foto muhabiri Ümit Bektaş o harekâta iştirilmiş muhabir olarak görev yapan basın mensupları arasındaydı. Savaş haberciliğine karşılık 1990'larda barış haberciliği tanımlaması dünya gündemine getirilmişken, Bektaş çatışma sahalarında ortaya çıkan etik sorunlara dair yaklaşımını şöyle ifade ediyor:

*Ben Amerika'nın Irak'ı işgalini ve Afganistan'daki ABD ordusunu iştirilmiş gazeteci olarak takip ettim. İki görevde de sınırlamaların ve misyonunun farkında bir gazeteci olarak kamuoyuna yalan ya da yanıltıcı bir haber vermeden işimi yapıp geri döndüm. Nerede yaparsanız yapın gazeteciliği yaparken dürüst olun. Gerçeğe sırtınızı dönmeyin, propagandaya alet olmayın.*⁶

---

⁵ <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html> (Erişim Tarihi 15.4.2025)

⁶ <https://www.mlsaturkey.com/tr/savas-muhabiri-bektas-etik-ilkelerden-taviz-verilmemeli> (Erişim Tarihi: 10.3.2025)

Gazeteci ve akademisyen Can Ertuna da çok sayıda çatışma bölgesinde görev yaptı. Ertuna da Bektaş gibi savunma haberciliğinde etik ilkelerin önemine işaret ediyor:

İyi bir habercilik, insanların çatışmanın doğasını anlamasını sağlayacak, bir diyalog zemininin taşlarını döşeyecek ve ateşkesten barışa, çatışmayı sonlandırabilecek bir kapıyı aralayacaktır. Kendinizi duygusal ve ideolojik aidiyetlerden sıyırmadan bir tarafta görmek; ‘bizimkiler’, ‘kahraman ordumuz’, ‘askerlerimiz’ gibi ifadeler kullanmak hangi tarafta olursanız olun nesnelliğinizi yitirdiğinizin bir göstergesidir.⁷

Barış gazeteciliği savunucuları dünya genelinde medyanın barışa yönelik yayınlarının bireysel tercihlerle kısıtlı olmasına rağmen, savaş ve şiddete yönelik yayıncılığın genel tercih olduğu ve medyanın gerçek anlamda bir barış söylemi benimsemediğinden yakınırırlar. Barış gazeteciliği gerçeklerin çarpıtılmasını engellemek ve gizlenen gerçekleri ortaya çıkarmak gibi zorlu bir çabayı da görev edinmeye odaklanmak durumundadır. (Yıldız, 2012: 37-38)

1.8. Türkiye’de Savunma Sanayi

Bir devletin dünya üzerinde ne kadar söz sahibi olduğu ya da olabileceği değerlendirmek istendiğinde, öncelikli olarak o devletin nasıl bir silahlı kuvvetler yapısına sahip olduğuna bakılır. Silah ve asker kapasitesiyle ölçülebilir olan bu kuvvet, ordunun lider personelin yanı sıra teknolojik kapasitesine de dayalıdır.

---

⁷ <https://www.newslabturkey.org/2018/10/29/savas-muhabirligi-tehditler-ve-etik-sorunlarla-mucadele/> (Erişim Tarihi: 25.5.2025)

(Gümüşdaş, S.62) Savunma sanayisi gelişmiş ülkelerin en güçlü devlet arasında sıralanmasının ana nedeni de budur.⁸

Savunma sanayi sektöründe üretim planlamaları yapılırken, ilgili ülkenin karşı karşıya bulunduğu tehditler ve ileriye dönük hedefleri göz önünde tutulur. Savunma sanayinin güçlü olması sadece ülkelerin dış tehditlere karşı caydırıcı bir rol oynamasını sağlamaz, aynı zamanda ülkenin politik ve ekonomik olarak istikrarını destekleyerek iç ve dış politikada güçlü ve bağımsız bir yol izlemesine ve savunma sanayi ihracatı ile de dış politikada ciddi bir etki alanı oluşturmaya katkı verir. Savunma harcamaları ekonomik, yatırımları artırarak ekonomik büyümeye hizmet eder ve mülkiyet haklarının korunmasına yardımcı olur. Başarılı savunma sanayi yatırımları ülkede güven atmosferi oluşturarak ekonomik kalkınmanın önemli bir unsuru haline gelir. (Bayraklı, 2024: 209)

Kendi savunma sanayisine sahip, bu alanda teknoloji üretebilen devletlerde savunma sanayi harcamaları ülkenin ekonomik büyüme verilerini yükseltici rol oynamaktadır. Savunma sanayisi dışa bağımlı olan ülkelerde ise dış ticaret ve finansman açığı söz konusu olacağından, savunma sanayi harcamaları bu kez ekonomide büyüme üzerinde tersine etkilere yol açacaktır. (Şişman, 2017: 228-229)

Benzer anlayışlardan hareketle, Türkiye'nin savunma sanayi gelişimi 1921 yılında Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü'nün kurulmasıyla başladı. İlerleyen yıllarda değişen koşullar ve artan ihtiyaçlara bağlı olarak yeniden yapılanmaya gidildi. Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE) 5591 sayılı kanunla 15 Mart

---

⁸ Öymen, Onur, "Savunma Sanayiinin Önemi", Cumhuriyet Gazetesi, 10 Ekim 2005, S. 6

1950'de kuruldu. Askeri Makineler Umum Müdürlüğü'nün varlıkları MKE'ye devredildi.

1974 Kıbrıs Barış Harekatı sonrasında envanterdeki silah teknolojilerinin geri kalması, karşılaşılan ambargolar ve buna bağlı olarak mevcut sistemlerinin bakımlarının dahi yapılamaması, yeni bir yol çizilmesinin gerekliliğini ortaya çıkardı. Dışa bağımlılığın azaltılması, yerli ve milli savunma sanayinin geliştirilip güçlendirilmesine yönelik olarak Kara, Deniz ve Hava Kuvvet Komutanlıkları için ayrı ayrı Güçlendirme Vakıfları kuruldu.

Süreç, Güçlendirme Vakıfları bünyesinde ASELSAN, HAVELSAN, TUSAŞ gibi şirketlerin hayata geçirilmesiyle devam etti. Millî Savunma Bakanlığı bünyesindeki Savunma Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (SAGEB) da araştırma ve geliştirme çalışmalarının desteklenmesi ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyon ihtiyaçlarının karşılanması hedefiyle 1985 yılında kuruldu. 1989'da SAGEB yeniden yapılandırılarak Savunma Sanayi Müsteşarlığı (SSM) adını aldı. Cumhurbaşkanı başkanlığında Savunma Sanayii İcra Komitesi (SSİK) oluşturularak, karar alma mekanizması fonksiyonuyla görevlendirildi. Savunma Sanayi Müsteşarlığı 10 Temmuz 2018 tarihli 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle yeniden yapılandırıldı ve Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı (SSB) adını aldı. Daha önce SSM, Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı iken, SSB ise Cumhurbaşkanlığı'na bağlandı.

Üç ayrı kuvvet komutanlığı bünyesindeki Güçlendirme Vakıfları, 17 Haziran 1987'de yayımlanan 3388 sayılı yasayla tek çatı altında toplandı ve Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı (TSKGV) ismini aldı. Bugün itibariyle söz konusu

vakıf 13 şirkette paydaş konumundadır ve bunların 6'sı bağılı ortaklık, 7'si iştirak statüsündedir.

Savunma sanayi sektörünü sadece askeri faaliyetlere yönelik olarak ürün geliştirip üreten bir alan olarak yorumlamak doğru olmayacaktır. Sektör elbette ulusal güvenliği sağlamaya ve ordunun ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak silah sistemleri ve mühimmat üretmektedir ama aynı zamanda teknoloji gelişiminde de öncü roller üstlenmektedir. Tıpkı telsizler ve internet gibi, öncelikli olarak Savunma sanayisi için geliştirilen pek çok teknoloji sivilin hayatında da geniş kullanım alanına sahiptir. (Özaydın ve Pakin Albayrakoğlu, 2021: 19)

Türkiye Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında silah ambargoları nedeniyle sıkıntılı süreçler yaşadı. Savunma sanayi sektöründe dışa bağımlılığın yüksek olduğu bu dönem, 1980'li yıllardan itibaren gerçekleştirilen hamlelerle önemli ölçüde geride bırakıldı ve Türk savunma sanayi, 2024'te dünyanın en büyük 100 savunma şirketi arasında beş temsilciyle yer aldı. Bu şirketler ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN, MKE ve ASFAT olarak sıralanırken, önceki yıllarda ilk 100 arasında yer alan BMC ve FNSS ise çoğunluk hisselerinin yabancı ortaklara geçmesinin ardından liste dışı kaldı.⁹

1.9. Teknolojinin Savaş ile Barış İkileminde Geleceği

Dördüncü yüzyıl Roma dönemi yazarı Vegetius'un "Barış istiyorsanız savaşa hazır olun" (*Si vis pace, para bellum*) sözü pek çok siyaset ve devlet adamına ilham kaynağı olmuştur. Osmanlı dönemi şairlerinden Abdülhak Molla "Bu mesel ile bulur

---

⁹ Top 100 for 2024, <https://people.defensenews.com/top-100/> (Erişim Tarihi: 20.5.2025)

cümle düvel fevz-ü felâh; Hazır ol cenge eğer ister isen sulh-ü salâh” dizeleriyle Vegetius’un sözünü Türkçe’ye kazandırmış, Türkiye Cumhuriyeti’nin Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin üçüncü yasama yılı açılış konuşmasını yaparken 1 Mart 1922’de şunları söylemiştir:

Efendiler, ‘hazır ol cenge, eğer istersen sulh ü salâh’ gerçeğini bir an akıldan çıkarmamak, milli davamızın istediği icaplardandır. Bu bakımdan müteyakkız ve hazır bulunmaktan ibaret olan prensibimize uymaya devam edeceğiz, arkadaşlar.

Barış için savaşa hazır olmak elbette dünya tarihinin gereği olarak karşımızda duruyor ama insanlığın teknoloji üreterek kendi sonunu getirmekte olduğuna dair kaygı da küçümsenemez. Medyada yer alan savaş ve savunma sanayi haberlerinde kullanılan dile de bu pencereden bakmak gerekir.

Bir seçimle yüz yüzeyiz. Dayanaklarımızın sarsıldığını hissedince kaygı ve panik içinde geri mi çekileceğiz? Böyle davranırsak geleceğin biçimlendirilmesine katılma şansımızdan feragat etmiş olacağız. Geleceği daha insanca ve adil bir toplumun kalıbına dökme şansımızı yitireceğiz. Yoksa, gerekli cesareti toplayıp kökten değişiklik karşısında duyarlılığımızı, farkındalığımızı ve sorumluluğumuzu koruyabilmek için zorunlu olduğumuz cesarete sınıksız sarılabilecek miyiz? Küçük ölçüde de olsa yeni toplumun biçimlendirilmesine bilinçle katkıda bulunabilecek miyiz? Umudum, seçimimizin bu ikinciden yana olması. (May, 2001: 39-40)

İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM

2.1. Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları:

Öncelikle çalışmanın kuramsal çerçevesinin çizilmesi amacıyla, savaş ve savunma sanayi haberciliğiyle ilgili literatür taraması yapılarak bu alandaki akademik çalışmalar değerlendirilmiş ve ardından gazetelerde yayımlanan haberler taranarak araştırmanın ihtiyaç duyduğu bulgulara ulaşılması hedeflenmiştir.

Türkiye’de günlük olarak yayımlanan gazetelerin genel eğilimlerini temsilen, sağ, sol ve merkez yayın çizgilerinden örneklem olarak Hürriyet, Cumhuriyet ve Yeni Şafak seçilmiş, bu gazetelerinin savunma sanayi ürünlerine yer verdiği haberler incelenmiştir.

Sıcak savaşların Türkiye’de savunma sanayi haberlerinin yayımlanma sıklığı ve ölçeği üzerindeki etkisinin değerlendirilmesine yönelik olarak, 22 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı ile Filistinli silahlı grup Hamas’ın 7 Ekim 2023’te İsrail’e yönelik saldırısını müteakip İsrail’in soykırım düzeyine varan şiddetine sahne olan Ortadoğu’daki çatışmaları kapsayan 2022-2023-2024 ve 2025 yılları incelenecek zaman aralığı olarak seçilmiştir.

Her dört yılda üç farklı mevsimi temsil edecek şekilde gazetelerin Şubat, Haziran ve Ekim sayıları ele alınmış ve böylece üç gazetenin de toplam birer yıllık (12’şer aylık) yayınları incelenip karşılaştırılarak, toplam 1071 gazete nüshası araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Gazetelerde tespit edilen her bir habere 36 sorudan oluşan kodlama yönergesi çerçevesinde sorular sorularak yanıtları alınmış ve böylelikle araştırmanın nicel verileri ortaya konulmuştur.

2.2. Çalışmanın Amacı:

Türkiye’de savunma sanayi yatırımları son yıllarda artarak devam etmekte, izlenen siyasi politikalarla yerli sanayinin gelişmesi desteklenmektedir. Bu anlayışa bağlı olarak Türkiye’de geliştirilen ve üretilen savunma sanayi ürünlerinin sayısı artmış ve niteliği yükselmiştir. Yerli teknolojilerin gelişmesi basın yayın kuruluşlarının da savunma sanayi sektörüne olan ilgisini artırmış ve gazete, televizyon, internet gibi farklı mecralarda yeni geliştirilen ya da savaşlarda kullanılmakta olan silah sistemlerine yer verilen haberlerin sayısı artma eğilimine girmiştir. Bu araştırmada Türkiye’de yayımlanan günlük gazetelerin savunma sanayi ürünleriyle ilgili haberlerine ne ölçüde ilgi gösterdiği, sayfalarında ne büyüklükte yer verdiği, sektördeki gelişmeleri nasıl değerlendirdiğine dair yapısal eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.3. Çalışmanın Önemi:

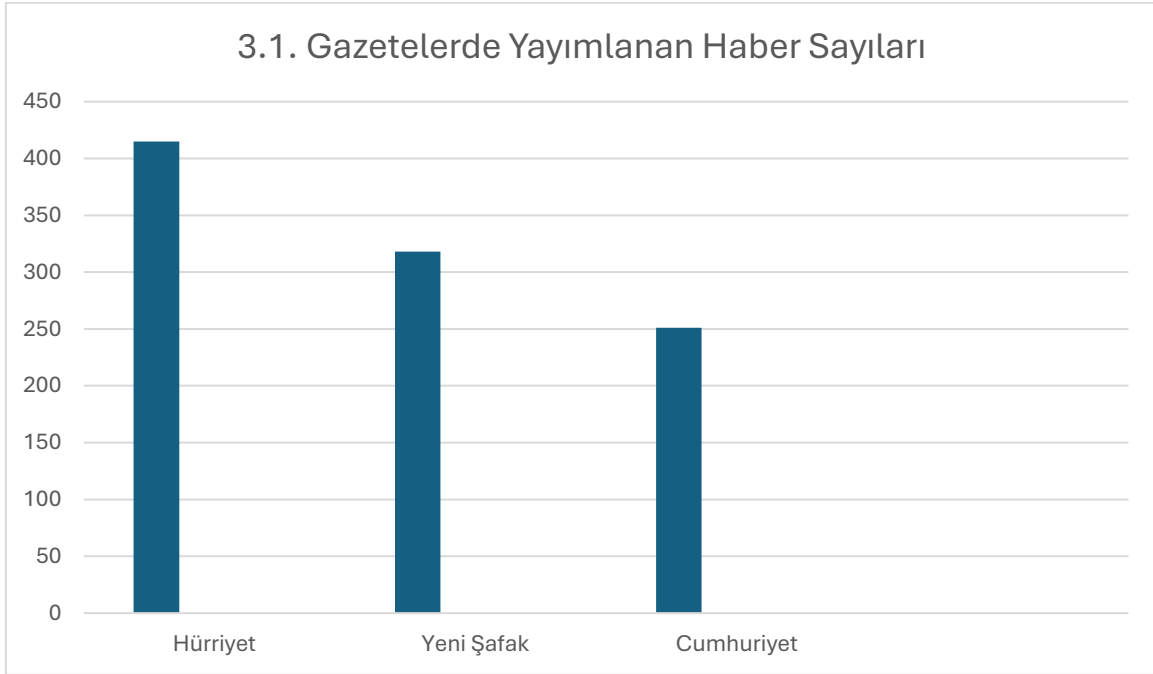
Dünyanın ve özellikle de Ortadoğu’nun gündemini savaş ve sıcak çatışmaların belirlediği günümüzde Türkiye’de savunma sanayinin önemi her geçen gün daha fazla anlaşılmakta ve bu bakış açısının yansımaları medya yayınları üzerinde de hissedilmektedir. Savunma sanayi haberleri ve haberciliği üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı ise son derece sınırlıdır.

Bu çalışmayla Türk basınında yayımlanan savunma sanayi alanına dair teknoloji, gelişme ve yenilik haberlerinin biçimsel özellikleri ve yazım tarzı özellikleri ile haberlere hangi olay veya etkinliklerin konu edildiğine dair yapısal eğilimlerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR

3.1. Haberlerin Biçimsel Özellikleri

Araştırma kapsamındaki dönemde, Hürriyet 415, Yeni Şafak 318, Cumhuriyet 251 olmak üzere toplam 984 adet savunma sanayi içerikli habere yer vermiştir. Yıllar değişse de bu üç gazetenin haber sayısı sıralaması değişmemiş, en çok habere Hürriyet, ikinci sırada Yeni Şafak ve üçüncü sırada Cumhuriyet yer vermiştir.

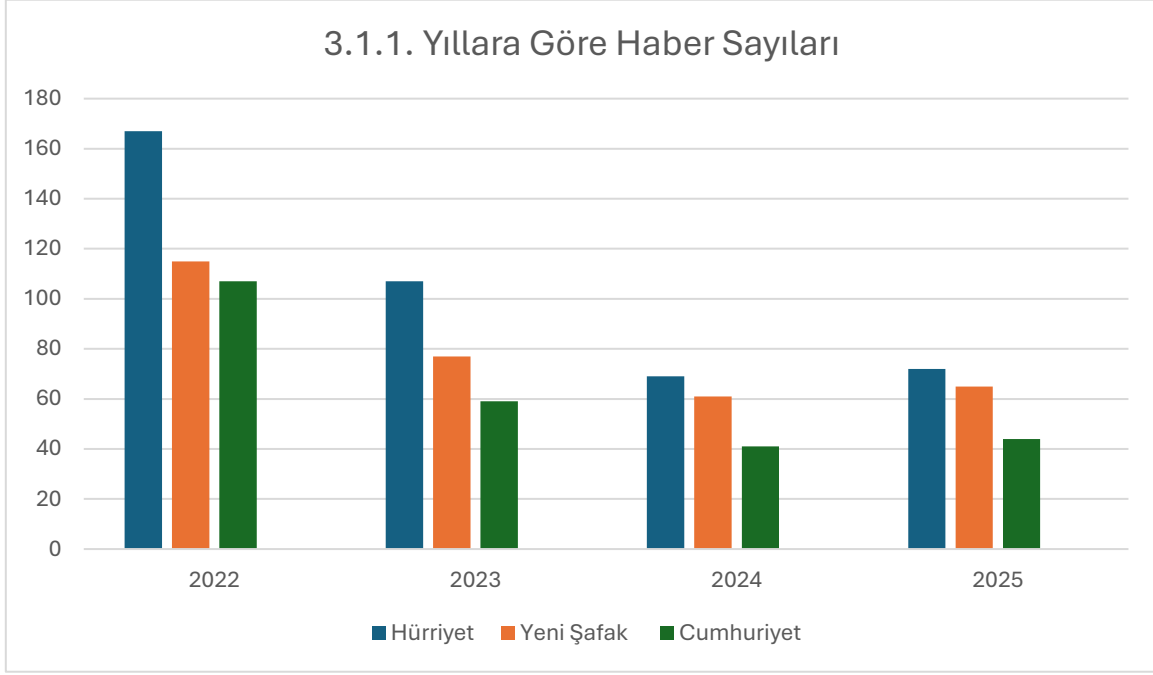

3.1.1. Yıllara Göre Dağılım:

Hürriyet'te yayımlanan 415 haberin 167'si 2022, 107'si 2023, 69'u 2024 ve 72'si 2025 tarihli.

Yeni Şafak'ta yayımlanan 318 haberin 115'i 2022, 77'si 2023, 61'i 2024, 65'i 2025 tarihli.

Cumhuriyet'te yayımlanan 251 haberin 107'si 2022, 59'u 2023, 41'i 2024, 44'ü 2025 tarihli'dir.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başladığı 22 Şubat 2022 ile İsrail'in Filistin'e savaş ilan ettiği 7 Ekim 2023 tarihlerinin hemen ardından gazetelerde her gün birden fazla savunma sanayi içerikli haberlere yer verilmekte ancak dünyanın aynı bölgelerinde çatışmalar haftalarca, aylarca, hatta yıllarca devam etmesine rağmen, savunma sanayi haberlerin sayısı giderek azalmaktadır.

2022 sonrası 2023 ve 2024'te düşüş eğilimini sürdüren savunma sanayi haberlerinin sayısı, 2025 yılında her üç gazetede de benzer ve belirgin şekilde artışa geçmiştir. Bunun temel sebebi ise 14 Haziran 2025'te İsrail'in İran'ı hedef alan saldırılara başlaması ve savunma sanayi haberlerinin gazetelerde bir süre için daha öncelikli ve ağırlıklı hale gelmesidir.

3.1.2. Aylara Göre Dağılım:

İncelenen gazetelerde yer alan savunma sanayi ürünü içerikli haberlerin aylara göre dağılımı şu şekildedir:

Şubat 2022'de Hürriyet 89, Yeni Şafak 40, Cumhuriyet 43 haber yayımlamıştır.

Haziran 2022'de Hürriyet 40, Yeni Şafak 39, Cumhuriyet 29 haber yayımlamıştır.

Ekim 2022'de Hürriyet 38, Yeni Şafak 36, Cumhuriyet 35 haber yayımlamıştır.

Şubat 2023'te Hürriyet 22, Yeni Şafak 15, Cumhuriyet 12 haber yayımlamıştır.

Haziran 2023'te Hürriyet 27, Yeni Şafak 25, Cumhuriyet 21 haber yayımlamıştır.

Ekim 2023'te Hürriyet 58, Yeni Şafak 37, Cumhuriyet 26 haber yayımlamıştır.

Şubat 2024'te Hürriyet 23, Yeni Şafak 21, Cumhuriyet 13 haber yayımlamıştır.

Haziran 2024'te Hürriyet 19, Yeni Şafak 18, Cumhuriyet 12 haber yayımlamıştır.

Ekim 2024'te Hürriyet 27, Yeni Şafak 22, Cumhuriyet 16 haber yayımlamıştır.

Şubat 2025'te Hürriyet 17, Yeni Şafak 15, Cumhuriyet 7 haber yayımlamıştır.

Haziran 2025'te Hürriyet 37, Yeni Şafak 34, Cumhuriyet 13 haber yayımlamıştır.

Ekim 2025'te Hürriyet 18, Yeni Şafak 16, Cumhuriyet haber yayımlamıştır.

İnceleme sonucunda ortaya çıkan rakamlar, Hürriyet, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinin savunma sanayi ürünlerinin yer aldığı haberlere yer verme sıklığını yıllar ve aylar bazında desteklemektedir.

İncelenen 12 ayda da en yüksek sayıda habere Hürriyet, ikinci sırada Yeni Şafak, üçüncü sırada Cumhuriyet yer vermektedir. Gazetelerdeki haber sayısı gündemdeki gelişmelerin sıcaklığına bağlı olarak birlikte yükselmekte ve birlikte düşmektedir.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başladığı Şubat 2022'de haber sayısı üç gazetede de en yüksek seviyesine ulaşmıştır. İlerleyen aylarda haber sayılarının düşüşe geçtiği görülmüştür. İsrail ile Hamas arasında şiddetli çatışmaların başladığı Ekim 2023 ayında ve İsrail'in İran'ı da hedef aldığı Haziran 2025 ayında ise her üç gazetede de belirgin artış tespit edilmiştir.

3.1.3. Günlere Göre Dağılım:

Hürriyet Gazetesi, Pazartesi 60, Salı 52, Çarşamba 57, Perşembe 61, Cuma 65, Cumartesi 55, Pazar 65 habere sayfalarında yer vermiştir.

Yeni Şafak Gazetesi, Pazartesi 45, Salı 45, Çarşamba 41, Perşembe 46, Cuma 48, Cumartesi 45, Pazar 48 habere sayfalarında yer vermiştir.

Cumhuriyet Gazetesi, Pazartesi 38, Salı 38, Çarşamba 38, Perşembe 34, Cuma 38, Cumartesi 33, Pazar 32 habere sayfalarında yer vermiştir.

Hürriyet Gazetesi ile Yeni Şafak Gazetesi cuma ve pazar günleri en fazla sayıda habere yer vererek benzerlik göstermişlerdir. Cumhuriyet Gazetesi ise

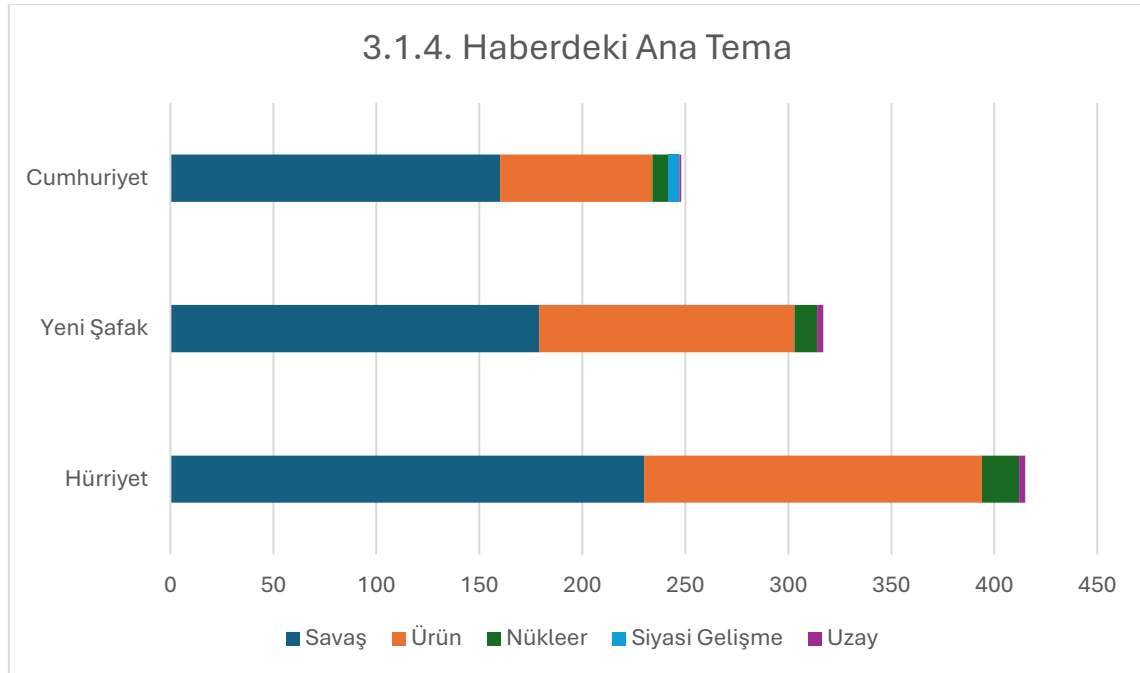
savunma sanayi ürünü içerikli haberleri hafta içi kullanmayı tercih etmiş, hafta sonlarında ilgi ve öncelik alanını farklı konulara çevirmiştir.

3.1.4. Ana Tema:

Hürriyet'in savunma sanayi konularına yer verdiği haberlerden 230'unda ana tema savaş ve çatışmadır. 164 haber doğrudan savunma sanayi ürünüyle ilgilidir. 18 haberde nükleer silahlanma, 3 haberde uzay ana temadır.

Yeni Şafak'ın savunma sanayi konularına yer verdiği haberlerden 179'unda ana tema savaş ve çatışmadır. 124 haber doğrudan savunma sanayi ürünüyle ilgilidir. 11 haberde nükleer silahlanma, 3 haberde uzay ana temadır.

Cumhuriyet'in savunma sanayi konularına yer verdiği haberlerden 160'ında ana tema savaş ve çatışmadır. 74 haber doğrudan savunma sanayi ürünüyle ilgilidir. 8 haberde nükleer silahlanma, 1 haberde uzay ana temadır.

Cumhuriyet diğerk iki gazeteden farklı olarak 5 haberde savunma sanayi ürünlerini siyasi gelişme ana teması altında ele almıştır. İncelenen dönemde ana tema her üç gazetede de savaş ve çatışma üzerine odaklanmıştır.

3.1.5. Gazete Manşetleri ve Kapak Sayfaları:

Hürriyet savunma sanayi ürünü içerikli haberleri 62 kez manşet yapmış, 171 kez birinci sayfada anons ederek kullanmıştır.

Yeni Şafak savunma sanayi ürünü içerikli haberleri 64 kez manşet yapmış, 146 kez birinci sayfada anons ederek kullanmıştır.

Cumhuriyet savunma sanayi ürünü içerikli haberleri 24 kez manşet yapmış, 82 kez birinci sayfada anons ederek kullanmıştır.

Bir gazetenin herhangi bir konudaki haberleri manşet ve birinci sayfaya taşıma eğilim ve sıklığı, o gazetenin mevzubahis konuya ne ölçüde önem ve öncelik verdiğinin yansımasıdır. Yeni Şafak, Hürriyet'e kıyasla toplam sayı bakımından daha az savunma sanayi ve savaş haberi yayınlamasına karşın, aynı konularda Hürriyet'ten daha fazla sayıda gelişmeyi manşetten okuyucularına duyurmuştur. Yeni Şafak özellikle İsrail'in Filistinlilere yönelik saldırılarına manşetinde sıklıkla yer vermiştir. Cumhuriyet savaş söz konusu olduğunda silah teknolojilerine dair haberleri manşetine taşımış ama savaş dışındaki savunma sanayi sektöründeki güncel gelişmelere iç sayfalarında yer vermiştir. Örneğin Hürriyet ve Yeni Şafak yerli imkanlarla geliştirilen KAAN savaş uçağının ilk uçuşuna dair haberleri birinci sayfalarına ve manşetlerine taşıırken, Cumhuriyet iç sayfada küçük bir haber olarak görmeyi tercih etmiştir. Söz konusu sayfa görüntüleri aşağıdadır:

'Aynı F-16 gibi'

CUMHURBAŞKANI Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin 5. nesil savaş uçağını üretme yolunda çok kritik bir eşiği daha geride bıraktığını belirterek "Milli muharip uçagımız KAAN ilk uçuşunu başarıyla gerçekleştirdi" dedi. "Kaan aynı F-16 gibi" diyen Erdoğan, "İnsansız uçakları, Akıncı'yı, Kızılelma'yı yaptık. Daha derun bakalım neler gelecek neler?" ifadelerini kullandı. Afyonkarahisar'da düzenlenen mitingde "Türkiye verdiği sözleri inkâr eden zübük siyasetçi tiplerini gördü" diyen Erdoğan, "Şehirlimize eser kazandırmak yerine, sırf bize kaybettirmek amacıyla ortaya dökülen enaniyet abidelerine itibar etmeyin" çıkışında bulundu.

3.1.6. Yayımlandığı Sayfalar:

Hürriyet, 195 habere 11-15'inci sayfalar arasında, 173 haberi 6-10'uncu sayfalar arasında, 37 haberi 16-20'nci sayfalar arasında, 10 haberi 2-5'inci sayfalar arasında yer vermiştir. Haberlerin 234'ü Dünya – Dış Politika, 146'sı Gündem, 31'i Ekonomi, 4'ü Bilim ve Teknoloji sayfalarında yayımlanmıştır.

Yeni Şafak, 176 habere 6-10'uncu sayfalar arasında, 115 habere 11-15'inci sayfalar arasında, 24 habere 2-5'inci sayfalar arasında, 3 habere 16-20'nci sayfalar arasında yer vermiştir. Haberlerin 148'i Dünya-Dış Politika, 143'ü Gündem, 26'sı Ekonomi, 1'i Teknoloji sayfalarında yayımlanmıştır.

Cumhuriyet, 232 habere 6-10'uncu sayfalar arasında, 11 habere 2-5'inci sayfalar arasında, 8 habere 11-15'inci sayfalar arasında yer vermiştir. Haberlerin 227'si Dünya-Dış Politika, 12'si Gündem, 9'u İç Politika, 4'ü Ekonomi sayfalarında yayımlanmıştır.

Hürriyet Gazetesi 20-24 sayfa, Yeni Şafak Gazetesi 20 sayfa, Cumhuriyet Gazetesi 12 -14 sayfa yayımlanmaktadır. Sayfa konuları içerik sıralamasındaki farklılaşmaya bağlı olarak, savunma sanayi içerikli haberlerin sayfa aralıkları gazeteden gazeteye değişiklik göstermiştir. Diğer gazetelerden farklı olarak, söz konusu haberleri siyasi gelişme ana teması altında da ele aldığını daha önce tespit etmiş olduğumuz Cumhuriyet, buna bağlı olarak bu haberleri Dünya-Dış Politika, Gündem, Ekonomi bölümlerinin yanı sıra İç Politika sayfalarında da kullanma eğilimi göstermiştir.

3.1.7. Gazete Sayfalarındaki Yerleri:

Yazıları soldan sağa ve yukarıdan aşağıyla doğru okuduğumuzdan, okuyucuların genellikle gazetenin herhangi bir sayfasını ilk açtıklarında öncelikli olarak sayfanın sol üst bölümüne baktıkları yönünde gazete yönetimlerinde yaygın bir kanaat söz konusudur. Bu nedenle sayfaların sol üst çeyreklerine verilecek reklamların ücreti, diğer bölümlerden daha yüksektir. Benzer şekilde okuyucular sağ

sayfaları ön sayfa, sol sayfaları ise arka sayfa olarak algılar. Bu değerlendirmeler ışığında yazı işleri servisleri daha fazla önem verdikleri haberleri sağ sayfalara ve sayfaların sol üst köşelerine konumlandırmaya gayret ederler.

Hürriyet 230 haberi sağ, 185 haberi sol sayfada kullanmıştır. Yeni Şafak 174 haberi sağ, 144 haberi sol sayfada kullanmıştır. Cumhuriyet 219 haberi sağ, 32 haberi sol sayfada kullanmıştır. Her üç gazetenin de savunma sanayi konularına ağırlıklı olarak sağ sayfalarında yer vermesi, bu alana dair haberlere önem verdiklerinin göstergesidir.

Hürriyet 116 haberi sayfa üstü sol bölümde, 84 haberi sayfa üstü sağ bölümde, 49 haberi sayfanın üst yarısında, 46 haberi tam ortada, 36 haberi sayfa altı sol bölümde, 26 haberi sayfa altı sağ bölümde, 25 haberi sayfanın alt yarısında, 14 haberi sayfanın sol yarısında, 13 haberi bütün sayfada, 6 haberi sayfanın sağ yarısında kullanmıştır.

Yeni Şafak 83 haberi sayfa üstü sağ bölümde, 77 haberi sayfa üstü sol bölümde, 62 haberi tam ortada, 28 haberi sayfa altı sağ bölümde, 21 haberi sayfanın üst yarısında, 19 haberi sayfa altı sol bölümde, 11 haberi sayfanın alt yarısında, 9 haberi sayfanın sağ yarısında, 6 haberi sayfanın sol yarısında, 1 haberi bütün sayfada kullanmıştır.

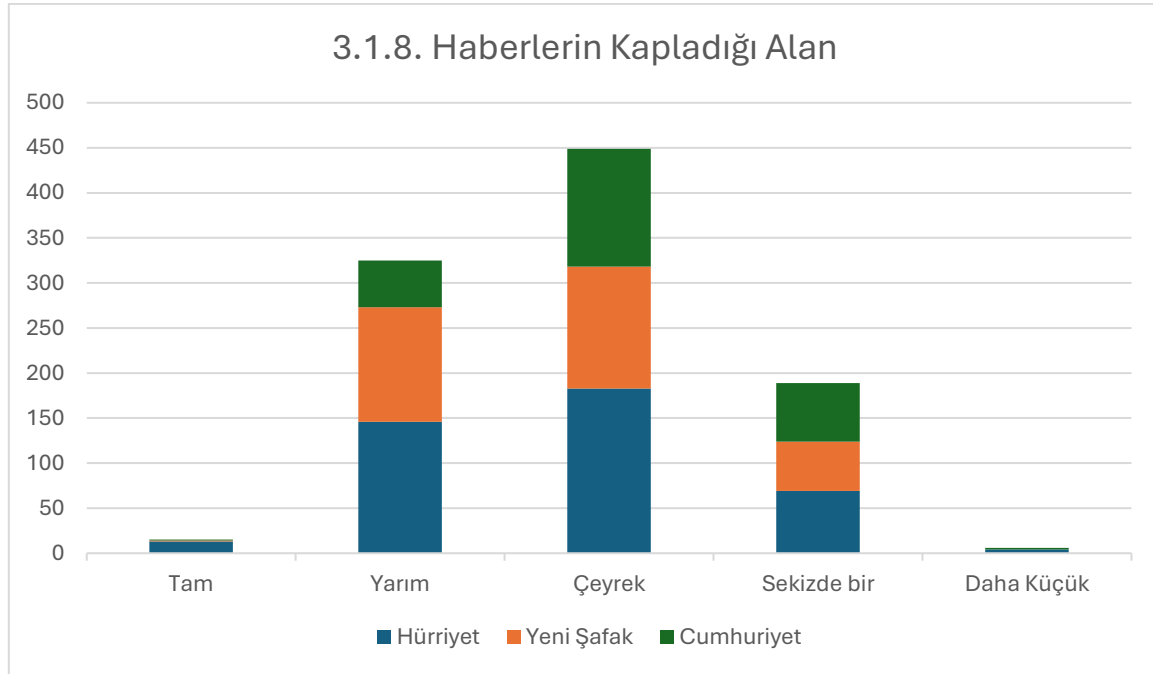
Cumhuriyet 112 haberi sayfa üstü sol bölümde, 54 haberi tam ortada, 25 haberi sayfa altı sağ bölümde, 19 haberi sayfanın üst yarısında, 17 haberi sayfa üstü sağ bölümde, 8 haberi sayfa altı sol bölümde, 6 haberi sayfanın sağ yarısında, 5

haberi sayfanın sol yarısında, 4 haberi sayfanın alt yarısında, 1 haberi bütün sayfada kullanmıştır.

Her üç gazete de savunma sanayi içerikli haberlerini ağırlıklı olarak sayfanın üst bölümlerinde kullanmıştır. Söz konusu haberler en yüksek frekanslara Hürriyet ve Cumhuriyet'te sayfa üstü sol bölümde, Yeni Şafak'ta sayfa üstü sağ bölümde ulaşmıştır.

3.1.8. Kapladığı Alan:

Haberin sayfada kapladığı alan, gazetenin habere ne kadar önem ve öncelik verdiğinin bir diğer göstergesidir.

Hürriyet 183 habere çeyrek sayfa, 146 habere yarım sayfa, 69 habere sekizde bir sayfa, 13 habere tam sayfa, 4 habere sekizde birden daha küçük yer ayırmıştır.

Yeni Şafak 135 habere çeyrek sayfa, 127 habere yarım sayfa, 55 habere sekizde bir sayfa, 1 habere tam sayfa yer ayırmıştır.

Cumhuriyet 131 habere çeyrek sayfa, 65 habere sekizde bir sayfa, 52 habere yarım sayfa, 2 habere sekizde bir sayfadan daha küçük, 1 habere tam sayfa yer ayırmıştır.

Her üç gazete de savunma sanayi haberlerini ağırlıklı olarak çeyrek sayfa büyüklüğünde kullanmıştır.

3.1.9. Başlık Büyüklüğü ve Spot Kullanımı:

Eskiden 8 sütun genişliğinde olan gazeteler, 2010'lu yıllardan itibaren yaprakların küçülmesine bağlı olarak 6 sütun genişliğinde yayımlanmaya başladı. Eski yıllarda birinci sayfalarda geniş yer bulan haberler için kullanılan “Sekiz sütuna manşet” deyi mi de böylelikle son buldu. İç sayfalarda köşe yazılarına da yer ayrıldığından, sayfa manşetleri nadiren 6 sütun genişliğine ulaşmakta, genellikle azami 4 sütun büyüklüğünde sınırlı kalmaktadır. Gazeteler sadece çok önemli gelişmelerle ilgili haberlerini 6 sütun başlık kullanarak okuyucuya sunmaktadır. Spot kullanımı da habere verilen önemin göstergeleri arasındadır.

Hürriyet 150 haberi 4 sütun, 128 haberi 3 sütun, 79 haberi 2 sütun, 32 haberi 6 sütun, 13 haberi 5 sütun, 13 haberi 1 sütun başlıkla yayımlamıştır. 270 haberde spot kullanmış, 145 haberde kullanmamıştır.

Yeni Şafak 121 haberi 3 sütun, 111 haberi 4 sütun, 59 haberi 2 sütun, 14 haberi 6 sütun, 8 haberi 5 sütun, 5 haberi 1 sütun başlıkla yayımlamıştır. 194 haberde spot kullanmış, 124 haberde kullanmamıştır.

Cumhuriyet 89 haberi 3 sütün, 83 haberi 4 sütün, 45 haberi 2 sütün, 15 haberi 5 sütün, 14 haberi 1 sütün, 5 haberi 6 sütün başlıkla yayımlamıştır. 146 haberde spot kullanmış, 105 haberde kullanmamıştır.

Yeni şafak ve Cumhuriyet savunma sanayi haberlerinde ağırlıklı olarak 3 sütün büyüklüğünde başlık kullanmayı tercih ederken, Hürriyet 4 sütün başlık kullanımına ağırlık vermiştir. Her üç gazetede de spot kullanılan haber sayısı, spot kullanılmayan haber sayısından fazladır.

3.1.10. Sayıları Bakımından Görsel İçerik Kullanımı:

Haberle birlikte sunulan görsel içerikler okuyucunun dikkatini eker. İdeolojik çerçevede yayın yapan ve entelektüel seviyesi yüksek okuyuculara hitap eden gazeteler genellikle detaylı bilgi sunmaya yönelik metin ağırlıklı yayıncılığı tercih ederken, merkez çizgide yayın yapan ve ortalama eğitim düzeyi ile halkın geneline hitap etmeyi hedefleyen gazeteler haberlerinde daha fazla görsel kullanmayı tercih ederler.

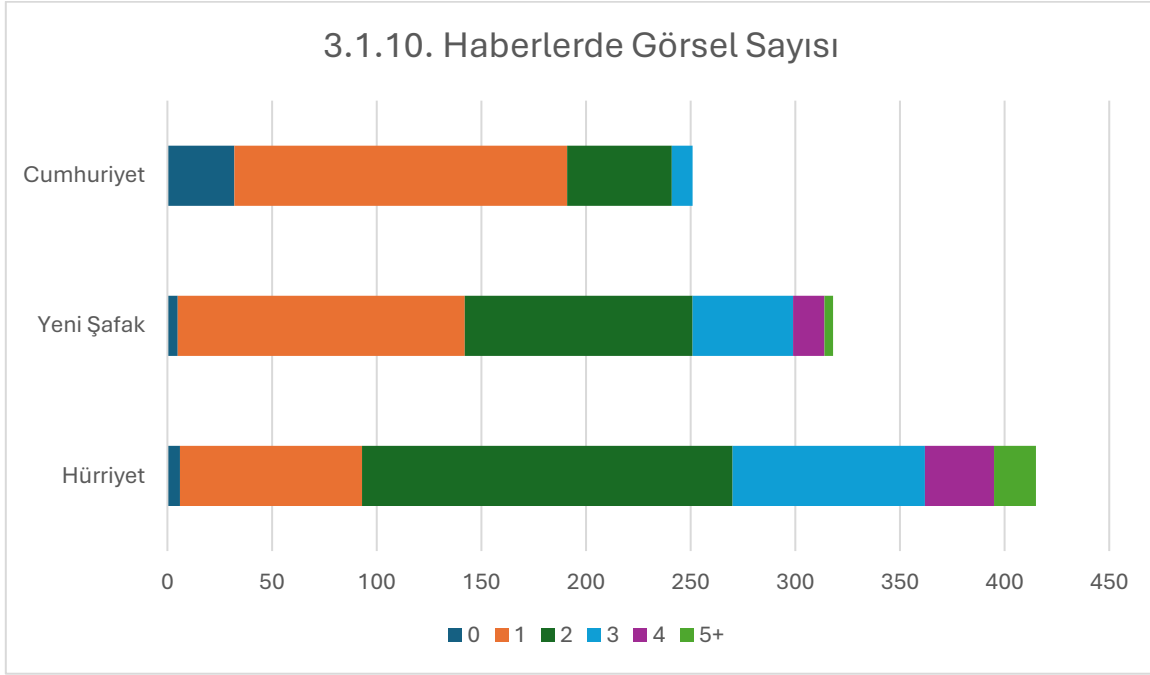
Hürriyet 177 haberinde 2, 92 haberinde 3, 87 haberinde 1, 33 haberinde 4, 20 haberinde 5 ve daha fazla görsel kullanmış, 6 haberinde görsel kullanmamıştır.

Yeni şafak 137 haberinde 1, 109 haberinde 2, 48 haberinde 3, 15 haberinde 4, 4 haberinde 5 ve daha fazla görsel kullanmış, 5 haberinde görsel kullanmamıştır.

Cumhuriyet 159 haberinde 1, 50 haberinde 2, 10 haberinde 3 görsel kullanmış, 32 haberinde görsel kullanmamıştır.

Merkez çizgide yayın yapan Hürriyet, Yeni şafak ve Cumhuriyet'e kıyasla daha fazla görsel kullanmayı tercih etmiştir. Yeni şafak ve Cumhuriyet'te görsel

sayısının frekansı 1'den 5'e doğru azalırken, Hürriyet haberlerinde yaygın şekilde 2 görsel kullanmayı tercih etmiştir.

3.1.11. Türleri Bakımından Görsel Kullanımı:

Gazeteler tür bakımından yaygın şekilde fotoğraf kullanımına ağırlık verirken, özellikle savaş haberlerinde harita ve grafikler devreye girmektedir.

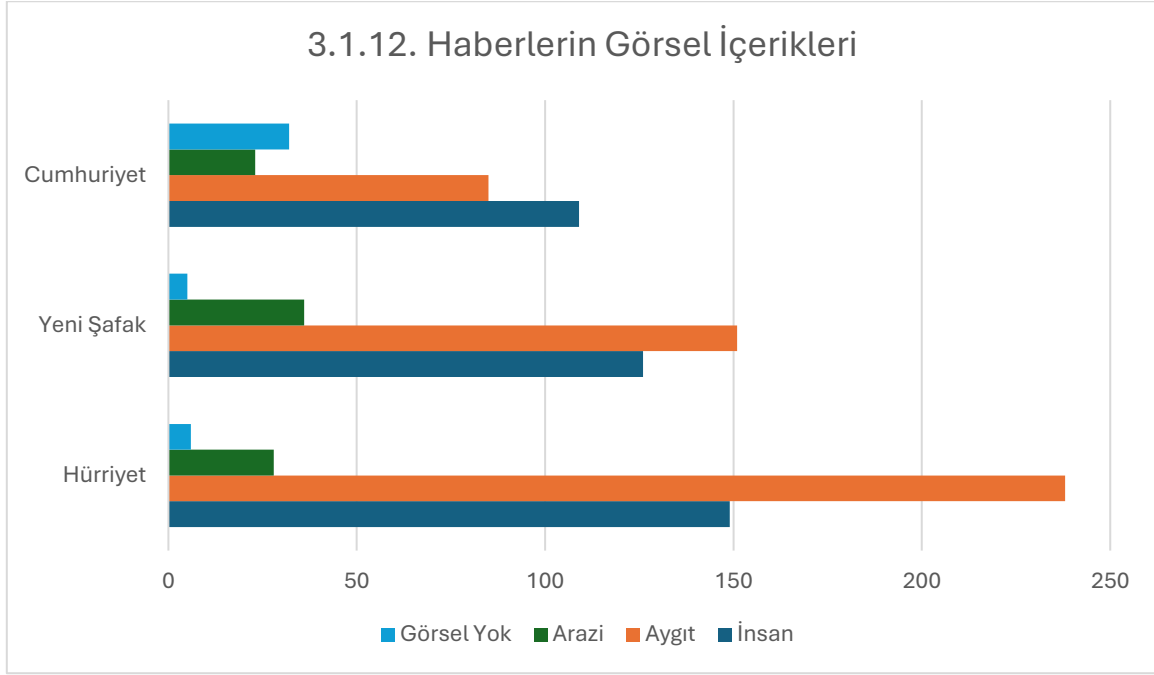
Hürriyet 368 haberde fotoğraf, 35 haberde fotoğraf ve harita, 6 haberde fotoğraf ve grafik kullanmıştır. 6 haberde görsel kullanmamıştır.

Yeni Şafak 292 haberde fotoğraf, 19 haberde fotoğraf ve harita, 1 haberde fotoğraf ve grafik, 1 haberde illüstrasyon / çizim kullanmıştır. 5 haberde görsel kullanmamıştır.

Cumhuriyet 207 haberde fotoğraf, 9 haberde fotoğraf ve harita, 3 haberde fotoğraf ve grafik kullanmıştır. 32 haberde görsel kullanmamıştır.

3.1.12. İçerikleri Bakımından Görsel Kullanımı:

Savaş ve savunma sanayi haberlerinde gazeteler sundukları haber içeriğine bağlı olarak, insan / insanlar, arazi / şehir / bina ya da uçak, helikopter, gemi, insansız hava aracı gibi teknik aygıt / silah sistemi görselini ağırlıklı olarak kullanmaktadır.

Hürriyet 238 haberde teknik aygıt / silah sistemi, 149 haberde insan / insanlar, 28 haberde arazi / şehir / bina görselini ana tema olarak kullanmıştır. 6 haberde görsel kullanmamıştır.

Yeni Şafak 151 haberde teknik aygıt / silah sistemi, 126 haberde insan / insanlar, 36 haberde arazi / şehir / bina görselini ana tema olarak kullanmıştır. 5 haberde görsel kullanmamıştır.

Cumhuriyet 109 haberde insan / insanlar, 85 haberde teknik aygıt / silah sistemi, 23 haberde arazi / şehir / bina görselini, 2 haberde ise haritaları ana tema olarak kullanmıştır. 32 haberde görsel kullanmamıştır.

Hürriyet ve Yeni Şafak savaş ve savunma sanayi haberlerinin görsel içeriklerinde silah sistemlerine yer vermeyi tercih ederken, Cumhuriyet insan faktörünü ön plana çekmiş ve iki haberinde de harita daha baskın şekilde sunularak fotoğraf görselinin önüne geçmiştir.

3.1.13. Kullanılan Görsellerin Kapladığı Alan:

Hürriyet 172 haberde sekizde bir sayfa, 161 haberde çeyrek sayfa, 57 haberde sayfanın sekizde birinden küçük, 19 haberde yarım sayfa büyüklüğünde görsel kullanmıştır. 6 haberde görsel kullanmamıştır.

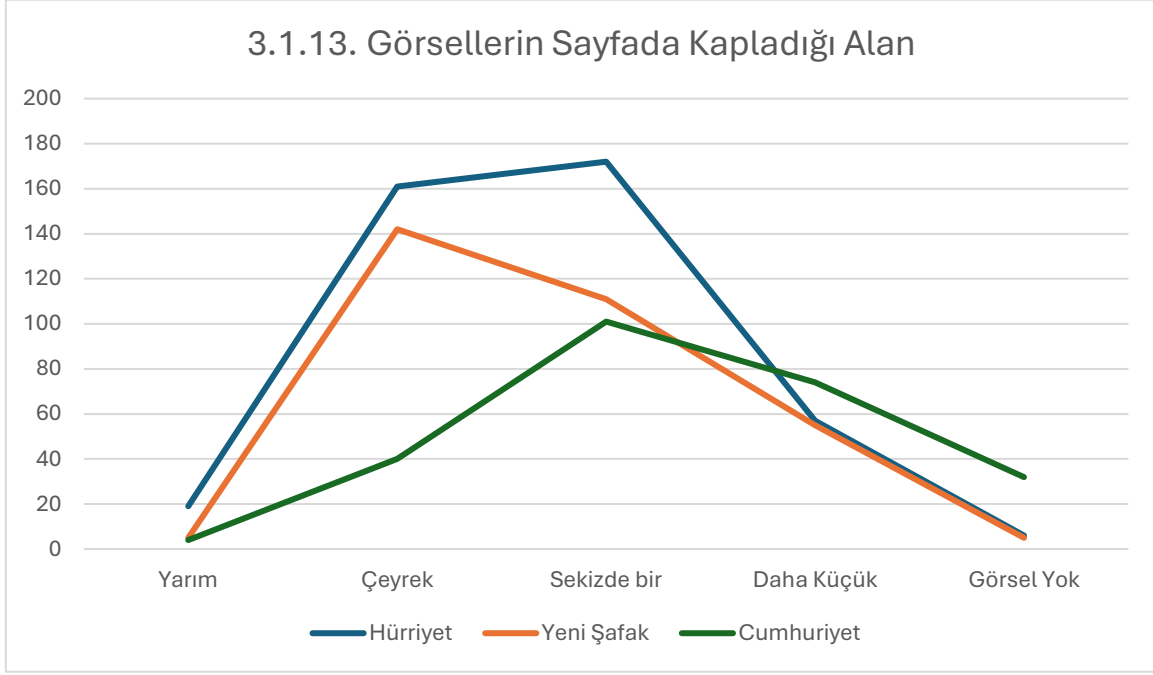
Yeni Şafak 142 haberde çeyrek sayfa, 111 haberde sekizde bir sayfa, 55 haberde sayfanın sekizde birinden küçük, 5 haberde yarım sayfa büyüklüğünde görsel kullanmıştır. 5 haberde görsel kullanmamıştır.

Cumhuriyet 101 haberde sekizde bir sayfa, 74 haberde sayfanın sekizde birinden küçük, 40 haberde çeyrek sayfa, 4 haberde yarım sayfa büyüklüğünde görsel kullanmıştır. 32 haberde görsel kullanmamıştır.

Sayısal olarak Hürriyet ve Cumhuriyet sekizde bir sayfa, Yeni Şafak ise çeyrek sayfa büyüklüğünde görsel kullanmayı tercih etmiştir.

Cumhuriyet'in Hürriyet ve Yeni Şafak'tan daha az sayıda ve daha küçük boyutlarda görsel kullanmasını ise eğitim seviyesi yüksek okuyucu kitlesine hitap

etmesiyle ve sayfa sayısının diğer iki gazeteden daha az olmasıyla ilişkilendirmek mümkündür.

3.2. Gazetecilik Yazım Tarzı Özellikleri:

Gazetelerde yayımlanan haberlerin yazım tarzı özellikleri bilimsel ve teknik dil kullanımı, çatışma ve karşıtlığa yer verilip verilmediği, ele alınan hikâyenin tonu, olgusal ya da spekülatif nitelikte olması, gazetecinin kendi politik görüşünü hissettirip hissettirmedeği, kaynak türleri, aktarma biçimleri üzerinden incelenmiştir.

3.2.1. Bilimsel / Teknik Dil Kullanımı:

Haberin hangi ölçüde bilimsel veya teknik dil kullanılarak yazılarak incelendiğinde, örneklemdaki her üç gazetenin de farklı eğitim ve bilgi seviyelerindeki okuyucuların kolay anlayabileceği bir dil tercih ettikleri görülmektedir.

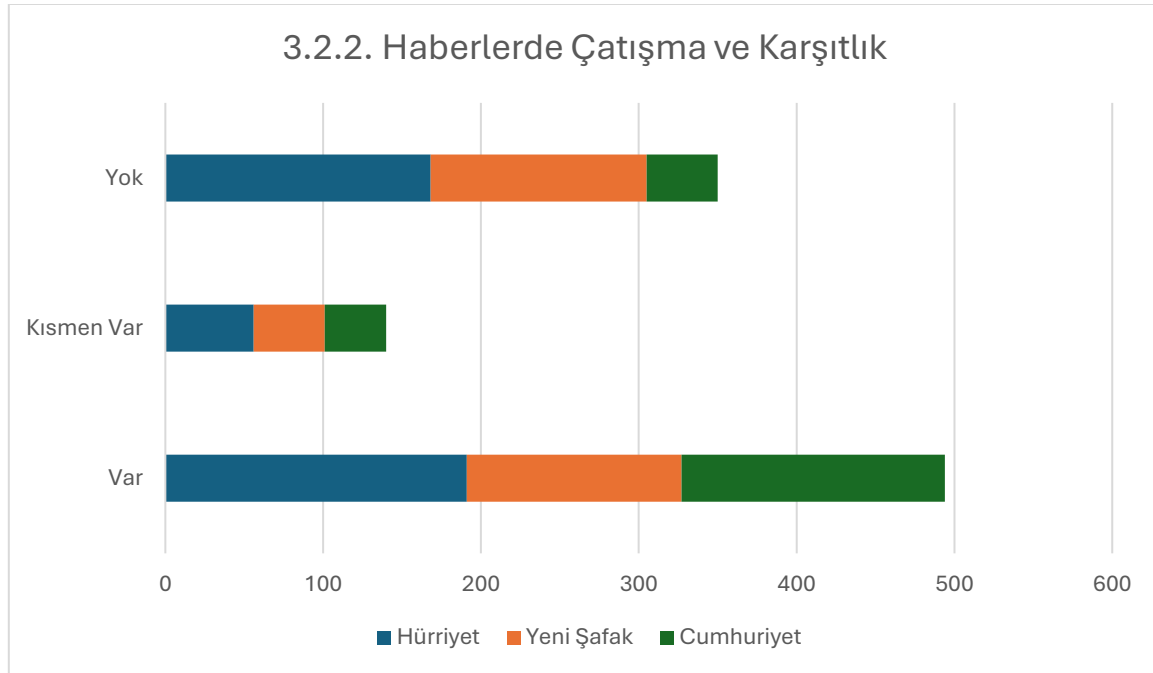
Hürriyet'te 288 haber hiç teknik / bilimsel yazım içermemekte, 121 haber çok az teknik / bilimsel yazım diline sahip olmakta, 6 haber ise sıradan okuyucunun anlamakta zorlanacağı ölçüde teknik / bilimsel bölümler içermektedir.

Yeni Şafak'ta 229 haber hiç teknik / bilimsel yazım içermezken, 89 haber çok az teknik / bilimsel yazım diline sahiptir.

Cumhuriyet'te 167 haber hiç teknik / bilimsel yazım içermemekte, 77 haber çok az teknik / bilimsel yazım diline sahip olmakta, 7 haber ise sıradan okuyucunun anlamakta zorlanacağı ölçüde teknik / bilimsel bölümler içermektedir.

3.2.2. Çatışma ve Karşıtlığa Yer Verilmesi:

Haber içeriklerinde ele alınan konunun taraflarının zıt yönlü ya da bir diğeriyle çelişen görüşlerine yer verilmesi, gazeteciliğin objektiflik ilkesi bakımından değer taşır.

Hürriyet'te 191 haberde çatışma ve karşıtlığa yer verilmiş, 168 haberde ise yer verilmemiştir. 56 haber kısmen çatışma ve karşıtlık içermektedir.

Yeni Şafak'ta 136 haberde çatışma ve karşıtlığa yer verilmiş, 137 haberde ise yer verilmemiştir. 45 haber kısmen çatışma ve karşıtlık içermektedir.

Cumhuriyet'te 167 haberde çatışma ve karşıtlığa yer verilmiş, 45 haberde ise yer verilmemiştir. 39 haber kısmen çatışma ve karşıtlık içermektedir.

Her üç gazetede bu araştırmanın alanına giren toplam 984 haberin 569'unda ana tema savaşlardır. Çatışma ve karşıtlık içeren toplam 494 haberlerin ağırlıklı bölümü süregelen savaşlara dair haberlerdir ve söz konusu haberlerde savaşan tarafların açıklama ve görüşleri ile savunma sanayi sistemleri haberlere yansıtılmıştır. Salt savunma sanayi projelerine ve teknolojik gelişmelere dair haberlerde ise çelişki ve karşılığa görece az yer verilmiştir.

3.2.3. Çatışma ve Karşıtlığın Dengeli Sunumu:

Ana teması savaş olan haberlerde çatışma ve karşıtlık içeriği oransal olarak yüksektir ama farklı tarafların görüşlerine yer verirken denge sağlanıp sağlanmadığı da basının tarafsızlığı ilkesi çerçevesinde bir o kadar önemlidir.

Hürriyet'te çatışma ve karşıtlık 164 haberde dengeli, 83 haberde dengesiz sunulmuştur. 168 haberde çatışma ve karşıtlık kodlanamamıştır.

Yeni Şafak'ta çatışma ve karşıtlık 105 haberde dengeli, 76 haberde dengesiz sunulmuştur. 137 haberde çatışma ve karşıtlık kodlanamamıştır.

Cumhuriyet'te çatışma ve karışıklık 176 haberde dengeli, 30 haberde dengesiz sunulmuştur. 45 haberde çatışma ve karışıklık kodlanamamıştır.

Her üç gazete de özellikle İsrail'in Filistinlilere yönelik saldırılarına dair haberlerinde çatışma ve karışıklığı dengesiz ve taraflı kullanmıştır. Aşağıdaki örnekte Yeni Şafak mağdurdan yana taraflı tutumunu Hürriyet ve Cumhuriyet'e kıyasla daha net hissettirmektedir. İsrail'in orantısız güç kullanması ve saldırılarının dünyada pek çok toplum tarafından soykırım olarak nitelendirilecek boyuta ulaşması Türk basınında da yansımalarına bulmuş ve çatışma ve karışıklık dengesi kamuoyunda ortaya çıkan tepkiden etkilenmiştir.

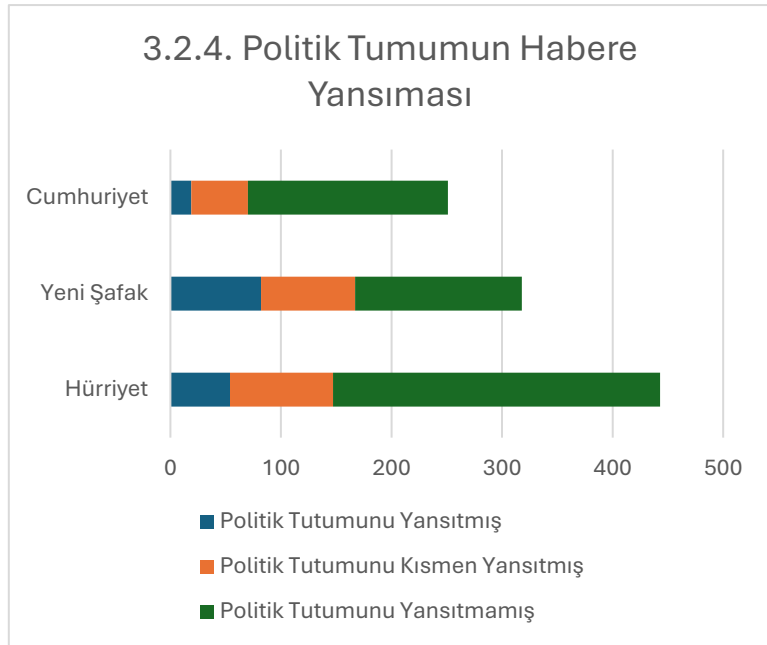

3.2.4. Gazetecinin Politik ve İdeolojik Konumunu Habere Yansıtması:

Hürriyet'in yayımladığı 54 haberde gazeteci kendi politik ve ideolojik konumunu sergileyen ya da hissettiren bir anlatımda bulunmuş, 93 haberde de kısmen bulunmuştur. 296 haberde gazeteci kendi politik ve ideolojik konumunu sergileyen ya da hissettiren bir anlatımda bulunmamıştır.

Yeni Şafak'ın yayımladığı 82 haberde gazeteci kendi politik ve ideolojik konumunu sergileyen ya da hissettiren bir anlatımda bulunmuş, 85 haberde de kısmen bulunmuştur. 151 haberde gazeteci kendi politik ve ideolojik konumunu sergileyen ya da hissettiren bir anlatımda bulunmamıştır.

Cumhuriyet'in yayımladığı 19 haberde gazeteci kendi politik ve ideolojik konumunu sergileyen ya da hissettiren bir anlatımda bulunmuş, 51 haberde de kısmen bulunmuştur. 181 haberde gazeteci kendi politik ve ideolojik konumunu sergileyen ya da hissettiren bir anlatımda bulunmamıştır.

3.2.5. Hikâyenin Tonu ve Olgusal Niteliği:

Hürriyet'in 336 haberi aydınlatıcı ve bilgilendirici, 70 haberi tarafgir, 9 haberi eleştirel dille kaleme alınmıştır.

Yeni Şafak'ın 226 haberi aydınlatıcı ve bilgilendirici, 92 haberi tarafgir dille kaleme alınmıştır.

Cumhuriyet'in 199 haberi aydınlatıcı ve bilgilendirici, 21 haberi tarafgir, 20 haberi eleştirel, 11 haberi karamsar dille kaleme alınmıştır.

Hürriyet'in haber hikayelerinden 371'i olgusal, 44'ü spekülatiftir.

Yeni Şafak'ın haber hikayelerinden 250'si olgusal, 60'ı spekülatiftir.

Cumhuriyet'in haber hikayelerinden 224'ü olgusal, 27'si spekülatiftir.

Her üç gazetede haberlerin büyük bölümü olgusal nitelikte olmakla birlikte zaman zaman politik içerikli haberlerde gazetelerin ideolojik bakış açıları ön plana çıkmakta ve teyit edilmemiş bilgilere dayalı spekülatif başlık ve iddialara rastlanmaktadır.

3.2.6. Kaynak Türü:

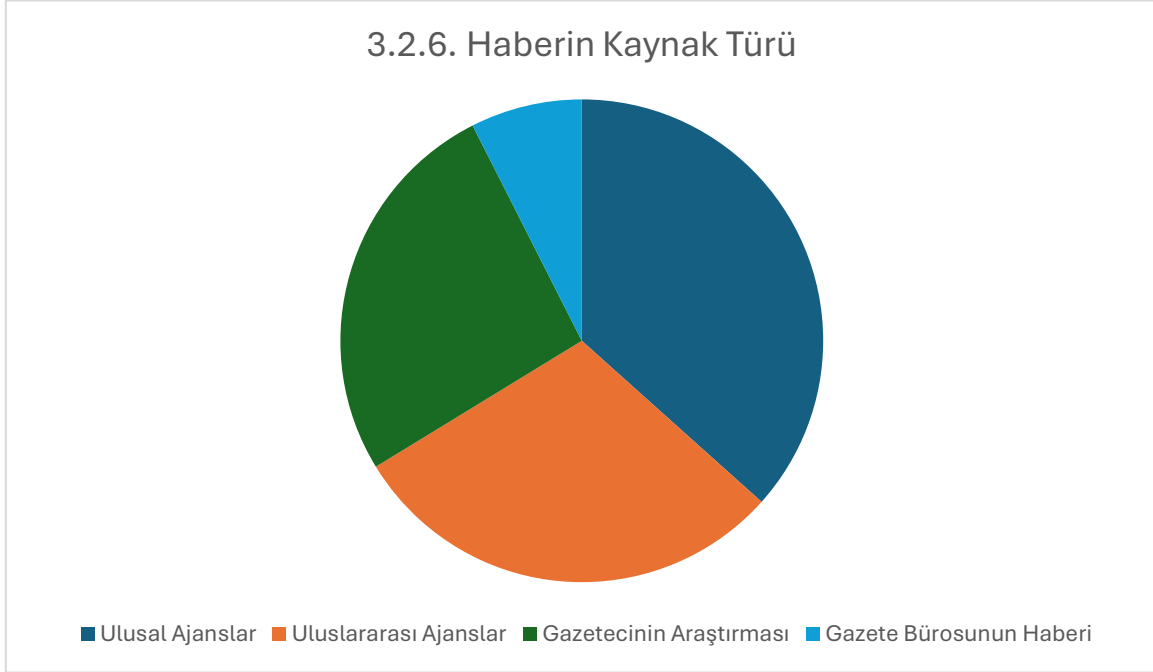
Hürriyet 152'si ulusal haber ajanslarından, 123 haberi uluslararası haber ajanslarından alınmıştır. Haberlerin 109'unu gazeteci kendi araştırması neticesinde kaleme almış, 31 haberi gazetenin kendi birimi ya da ofisi yayına hazırlamıştır.

Yeni Şafak 146 haberi uluslararası haber ajanslarından, 63 haberi ulusal haber ajanslarından almıştır. 74 haberi gazeteci kendi araştırması neticesinde kaleme almış, 35 haberi gazetenin kendi birimi ya da ofisi yayına hazırlamıştır.

Cumhuriyet 145 haberi uluslararası haber ajanslarından, 32 haberi ulusal haber ajanslarından almıştır. 55 haberi gazeteci kendi araştırması neticesinde kaleme almış, 19 haberi gazetenin kendi birimi ya da ofisi yayına hazırlamıştır.

Her üç gazetenin de ulusal ya da uluslararası ajanslarla bağımlılığı yüksek seviyededir. Özellikle yurt dışındaki gelişmeler büyük ölçüde ajansların yayımladığı

haberler aracılığıyla okuyuculara duyurulmaktadır. Bunun en önemli nedeninin gazetelerin maliyeti kısma amacıyla personel sayısını azaltmaları ve yurt dışında muhabir istihdam etmemeleri olduğu değerlendirilmektedir. Ajanslardan alınarak yayımlanan pek çok haberde kaynak gösterilmemesi, alıntı yapılan ajansın imzasının atılmaması da dikkat çekici bir diğer konudur.

3.2.7. Farklı Kişi, Kurum ve Kuruluşlardan Yapılan Aktarmalar:

Farklı kişi, kurum ya da kuruluşların görüşlerine yer verilmesi habere zenginlik katar, paralel ve/veya karşıt bakış açılarının okuyucuya yansıtılmasını sağlar. Kaç farklı kişi, kurum ve kuruluşun görüşü yansıtılırsa haber okuyucu açısından o kadar doyurucu ve tatmin edici hale gelir.

Haberlerde kaynağın sözlü ifadeleri doğrudan tırnak içi aktarma şeklinde kullanılabileceği gibi, kaynağın beyanatı anlamı bozulmadan ve içeriği özetlenerek dolaylı biçimde de okuyucuya aktarılması da mümkündür.

Hürriyet 234 haberde tek, 155 haberde iki, 26 haberde 3 ila 5 kişi, kurum veya kuruluştan aktarma yapmıştır.

Yeni Şafak 219 haberde tek, 92 haberde iki, 7 haberde 3 ila 5 kişi, kurum veya kuruluştan aktarma yapmıştır.

Cumhuriyet 118 haberde tek, 115 haberde iki, 16 haberde 3 ila 5, 2 haberde 5'ten fazla kişi, kurum veya kuruluştan aktarma yapmıştır.

Araştırmada örneklem olarak seçilen her üç gazetede de ağırlıklı olarak tek bir kaynağın görüşüne yer verilmiştir. Bu da gazetelerin haber hazırlarken süratle öncelik verdiklerini, birden fazla kaynağın görüşüne yer vermeye zaman ayırmadıklarını göstermektedir.

Hürriyet'te aktarmaların 12'si doğrudan, 172'si dolaylı, 231'i hem doğrudan hem de dolaylı aktarım içermektedir.

Yeni Şafak'ta aktarmaların 150'si dolaylı, 168'i hem doğrudan hem de dolaylı aktarım içermektedir.

Cumhuriyet'te aktarmaların 109'u dolaylı, 142'si hem doğrudan hem de dolaylı aktarım içermektedir.

Gazetecilerin doğrudan aktarım yöntemini tercih etme nedenleri genellikle haber yazımını süratle tamamlamak içindir. Bu durumda gazeteciler işin kolayına kaçıp, kaynağın sözlerini kasetten deşifre etmekte ve tırnak içi ifadeler şekilde kaleme alarak okuyucuya aktarmaktadırlar.

Dolaylı aktarım ise gazetecinin zamanını alır. Haber kaynağının beyanatının süzgeçte geçirilmesi, hangi bölümünün daha önemli ve öncelikli olduğuna karar verilip, bir özet sunum yöntemiyle haber içeriğinin okuyucuya aktarılması gerekir.

Birebir anlatım yerine, haber kaynağının hangi mesajı vermek istediğinin birkaç cümleyle özetlenerek doğrudan aktarılması okuyucu açısından daha doyurucudur ama okuyucu kimi zaman haber kaynağının mesajını tam olarak hangi kelimeleri kullanarak verdiğini öğrenme arayışındadır. Bu tip durumlarda hem doğrudan hem de dolaylı aktarımların bir arada bulunduğu haberlerin kıymeti ortaya çıkar. Gazeteci kaynağının kritik ifadelerini noktasına virgülüne dokunmadan doğrudan okuyucuya aktarırken, diğer mesajları ise dolaylı aktarımla özetleyerek okuyucusuna sunar.

3.3. Haberlerdeki Olay veya Etkinliğin Özellikleri

Her üç gazetede yayımlanan haberler etkinliğin güncellik durumu, etkinliğin gerçekleştiği coğrafya ile ülkeler arası bir iş birliğine dayanıp dayanmadığı üzerinden incelenmiştir.

3.3.1. Olay veya Etkinliğin Güncellik Durumu:

Hürriyet'te yayımlanan haberlerin 258'si süregiden, 157'si ise yeni başlayan etkinlik, olay, proje, buluş ya da prototipleri konu almıştır.

Yeni Şafak'ta yayımlanan haberlerin 169'u süregiden, 149'u ise yeni başlayan etkinlik, olay, proje, buluş ya da prototipleri konu almıştır.

Cumhuriyet'te yayımlanan haberlerin 145'i süregiden, 106'sı ise yeni başlayan etkinlik, olay, proje, buluş ya da prototipleri konu almıştır.

3.3.2. Olayın veya Etkinliğin Gerçekleştiği Ana Coğrafya:

Hürriyet'te yayımlanan haberlerin 166'sı Avrupa ve Kafkasya bölgesi, 135'i Türkiye, 90'ı Ortadoğu ve Arap Ülkeleri, 18'i Kuzey ve Güney Amerika, 5'i Uzak Doğu, 1'i dünya genelini kapsayan olay, proje, buluş ya da prototipleri konu almıştır.

Yeni Şafak'ta yayımlanan haberlerin 114'ü Türkiye, 104'ü Ortadoğu ve Arap Ülkeleri 90'ı Avrupa ve Kafkasya bölgesi, 7'si Kuzey ve Güney Amerika, 3'ü dünya genelini kapsayan olay, proje, buluş ya da prototipleri konu almıştır.

Cumhuriyet'te yayımlanan haberlerin 87'si Avrupa ve Kafkasya bölgesi, 82'si Ortadoğu ve Arap Ülkeleri, 67'si Türkiye, 9'u Kuzey ve Güney Amerika, 3'ü Uzak Doğu, 3'ü dünya genelini kapsayan olay, proje, buluş ya da prototipleri konu almıştır.

Hürriyet'te yayımlanan haberlerin konu aldığı olay ya da projelerin 261'ini Türkiye hariç bir ülke ya da birkaç ülke iş birliği yaparak yürütmekte, 78'ini Türkiye yürütmekte, 76'sını Türkiye bir ya da birkaç ülke ile iş birliği yaparak yürütmektedir.

Yeni Şafak'ta yayımlanan haberlerin konu aldığı olay ya da projelerin 181'ini Türkiye hariç bir ülke ya da birkaç ülke iş birliği yaparak yürütmekte, 95'ini Türkiye yürütmekte, 42'sini Türkiye bir ya da birkaç ülke ile iş birliği yaparak yürütmektedir.

Cumhuriyet'te yayımlanan haberlerin konu aldığı olay ya da projelerin 164'ünü Türkiye hariç bir ülke ya da birkaç ülke iş birliği yaparak yürütmekte, 69'unu Türkiye bir ya da birkaç ülke ile iş birliği yaparak yürütmekte, 18'ini Türkiye yürütmektedir.

Bu araştırmada örneklem olarak ele alınan 2022-2025 yılları döneminde Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ve İsrail'in Filistinlilere yönelik saldırılarının yoğunluk

kazanması nedeniyle, savunma sanayi içeriklerine ağırlıklı olarak yurt dışında meydana gelen olaylarla ilgili haberlerde yer verildiği, barış döneminde yapılacak bir başka araştırmada Türkiye'deki gelişmelere dair haberlerin sayısının oransal olarak yükseleceği değerlendirilmektedir.

3.4. Haberlerdeki Olayın Zaman Ufku

Hürriyet, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinin yayımladığı haberler geçmişe ve geleceğe dair zaman ufku üzerinden incelenmiştir.

3.4.1. Olayın, Etkinliğin, Yeni Ürünün Geleceğe Yönelik Zaman Ufku:

Hürriyet'in bu araştırma kapsamında incelenen haberlerinin 221'inde geleceğe yönelik zaman ufku kodlanamamıştır. 110 haberin zaman ufku 2 ila 5 yıl sonrasına kadar, 81 haberin zaman ufku 1 yıl sonrasına kadar, 3 haberin zaman ufku 6 ila 10 yıl sonrasına kadardır.

Yeni Şafak'ın bu araştırma kapsamında incelenen haberlerinin 153'ünde geleceğe yönelik zaman ufku kodlanamamıştır. 84 haberin zaman ufku 1 yıl sonrasına kadar, 80 haberin zaman ufku 2 ila 5 yıl sonrasına kadar, 1 haberin zaman ufku 6 ila 10 yıl sonrasına kadardır.

Cumhuriyet'in bu araştırma kapsamında incelenen haberlerinin 117'sinde geleceğe yönelik zaman ufku kodlanamamıştır. 81 haberin zaman ufku 1 yıl sonrasına kadar, 51 haberin zaman ufku 2 ila 5 yıl sonrasına kadar, 2 haberin zaman ufku 6 ila 10 yıl sonrasına kadardır.

3.4.2. Olayın, Etkinliğin, Yeni Ürünün Geçmişe Yönelik Zaman Ufku:

Hürriyet'in bu araştırma kapsamında incelenen haberlerinin 170'inde geçmişe yönelik zaman ufku kodlanamamıştır. 130 haberin zaman ufku 1 yıl öncesine kadar, 106 haberin zaman ufku 2 ila 5 yıl öncesine kadar, 4 haberin zaman ufku 6 ila 10 yıl öncesine kadar, 1 haberin zaman ufku 26 yıl ve daha fazla öncesine kadardır.

Yeni Şafak'ın bu araştırma kapsamında incelenen haberlerinin 105'inde geçmişe yönelik zaman ufku kodlanamamıştır. 138 haberin zaman ufku 1 yıl öncesine kadar, 75 haberin zaman ufku 2 ila 5 yıl öncesine kadardır.

Cumhuriyet'in bu araştırma kapsamında incelenen haberlerinin 181'inde geçmişe yönelik zaman ufku kodlanamamıştır. 117 haberin zaman ufku 1 yıl öncesine kadar, 58 haberin zaman ufku 2 ila 5 yıl öncesine kadar, 4 haberin zaman ufku 6 ila 10 yıl öncesine kadar, 2 haberin zaman ufku 26 yıl ve daha fazla öncesine kadardır.

3.5. Haberlerde Olgunun Olumlu ve Olumsuz Yanlarının Belirtilmesi

Bu bölümde gazetelerde yayımlanan haberlerde ele alınan etkinlik ya da gelişmenin olumlu ve olumsuz sonuçlarına yer verilip verilmediği, eğer verildiyse bu olumlu sonuçların içerikleri incelenmiştir.

3.5.1. Konu Edilen Olgunun Olumlu Yanlarının Yer Alma Sıklığı:

Hürriyet'in yayımladığı haberlerin 226'sında konu edilen olgunun olumlu yanları belirtilmemiş, 119'unda belirtilmiş, 30'unda kısmen belirtilmiştir.

Yeni Şafak'ın yayımladığı haberlerin 186'sında konu edilen olgunun olumlu yanları belirtilmemiş, 119'unda belirtilmiş, 13'ünde kısmen belirtilmiştir.

Cumhuriyet'in yayımladığı haberlerin 183'ünde konu edilen olgunun olumlu yanları belirtilmemiş, 39'unda belirtilmiş, 29'unda kısmen belirtilmiştir.

3.5.2. Konu Edilen Olgunun Olumlu Yanları:

Hürriyet'in haberlerinde yer alan olumlu sonuçların 73'ü teknolojik ilerleme, 52'si güvenlik, 23'ü istikrar, 1'i ekonomik alan ve finansla ilgilidir. 266 haberde olumlu sonuç kodlanmamıştır.

Yeni Şafak'ın haberlerinde yer alan olumlu sonuçların 64'ü güvenlik, 63'ü teknolojik ilerleme, 5'i istikrarla ilgilidir. 186 haberde olumlu sonuç kodlanmamıştır.

Cumhuriyet'in haberlerinde yer alan olumlu sonuçların 45'i güvenlik, 11'i teknolojik ilerleme, 7'si istikrar, 5'i ekonomik alan ve finansla ilgilidir. 183 haberde olumlu sonuç kodlanmamıştır.

3.5.3. Konu Edilen Olgunun Olumsuz Yanlarının Yer Alma Sıklığı:

Hürriyet'in yayımladığı haberlerin 166'sında konu edilen olgunun olumsuz yanları belirtilmemiş, 218'inde belirtilmiş, 31'inde kısmen belirtilmiştir.

Yeni Şafak'ın yayımladığı haberlerin 140'ında konu edilen olgunun olumsuz yanları belirtilmemiş, 155'inde belirtilmiş, 23'ünde kısmen belirtilmiştir.

Cumhuriyet'in yayımladığı haberlerin 79'unda konu edilen olgunun olumsuz yanları belirtilmemiş, 147'sinde belirtilmiş, 25'inde kısmen belirtilmiştir.

3.5.4. Konu Edilen Olgunun Olumsuz Yanları:

Hürriyet'in haberlerinde konu edilen olgunun olumsuz sonuçlarının 142'si güvenlik, 82'si istikrar, 17'si politik gelişmeler, 8'i ekonomik alan ve finansla ilgilidir. 166 haberde olumsuz sonuç kodlanmamıştır.

Yeni Şafak'ın haberlerinde konu edilen olgunun olumsuz sonuçlarının 88'i güvenlik, 85'i istikrar, 5'i ekonomik alan ve finansla ilgilidir. 140 haberde olumsuz sonuç kodlanmamıştır.

Cumhuriyet'in haberlerinde konu edilen olgunun olumsuz sonuçlarının 96'sı güvenlik, 59'u istikrar, 9'u ekonomik alan ve finans, 6'sı politik gelişmelerle ilgilidir. 79 haberde olumsuz sonuç kodlanmamıştır.

Her üç gazetede de haberde konu edilen olguların olumlu yanlarının belirtilme sıklığı belirtilmeme sıklığından düşüktür. Buna karşın, her güç gazetede de haberde konu edilen olgunun olumsuz yanlarının belirtilme sıklığı belirtilmeme sıklığından yüksektir. Bu veriler "kötü haber iyi haberi döver" ya da "kötü haber satar" anlayışının bir uzantısı olarak yorumlanabilir ancak örneklemede ele alınan dönemin savaş yılları olduğunun ve bu nedenle de gazetelerdeki haberlerin ağırlıklı olarak olumsuz gelişmeleri yansıttığının göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Sonuç

İnsanlık, tarihin her döneminde savaşlara şahit olmuştur. Son yüzyıllarda ise çatışan taraflar medyanın önemini daha fazla kavramış, savaşın gerekçelerinin topluma anlatılabilmesi ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine yönelik olarak hükümetler iletişim kanallarının sağladığı imkanlardan faydalanmaya başlamıştır.

Medyanın ortaya çıkışı, savaş meydanlarında nelerin yaşandığı hakkında sadece savaşın içindeki ulusların değil, çok daha geniş kitlelerin bilgi sahibi olmasını de sağladı. Günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak kitleleri çok daha süratli bilgilendiren medya, haberleri işleyiş tarzıyla kamuoyu algısını da şekillendirmektedir. Dünyanın dört bir köşesinde çatışmaların yaşandığı günümüzde, medya çatışma haberlerinin yanı sıra savunma sanayi teknolojilerine de haber bültenlerinde geniş yer ayırmaktadır.

Bu çalışmada Türk basının savunma sanayi alanındaki teknolojik gelişmeleri nasıl değerlendirildiği günlük gazete yayınları üzerinden incelenmiştir.

Savunma sanayi projelerinin büyük bölümü ölkeler arası ilişki içerdiiğinden, Türk gazeteleri savunma sanayi içeriklerini ağırlıklı olarak dış politika sayfalarında değerlendirmiştir. Yaygın şekilde spot ve görsel kullanımı gazetenin bu haberlere önem verdiğinin göstergesidir.

Gazeteler farklı eğitim seviyelerindeki okuyuculara hitap ettiğinden, bilimsel ve teknik dil kullanımından kaçınmaktadır. Karşıt görüşlere savaş haberlerinde yer verilmekte ancak teknolojik gelişmelere dair haberler söz konusu olduğunda tek taraflı metin yazımı ön plana çıkmaktadır.

Türk basın sektöründeki istihdam daralmasına bağılı olarak, ulusal ve uluslararası ajansların haberlerinin gazetelerde kullanımı daha yaygın hale gelmiştir ve gazetenin kendi bürosunun ya da muhabirinin imzasını taşıyan haber sayısı ajans haberlerinin sayısının gerisinde kalmıştır.

Araştırmada örneklem olarak seçilen her üç gazetede de ağırlıklı olarak tek bir kaynağın görüşüne yer verilmiştir. Savaş haberleri söz konusu olduğunda iki veya daha fazla kaynağın görüşüne başvurulduğu görülmektedir ancak savunma sanayi teknolojilerinin irdelendiğı haberlerde de birden fazla görüşe yer verilmesi haberin içeriğini zenginleştirecektir. Yayın sorumlularının ise sayfaları süratli hazırlamayı, daha gazla görüş yansıtmaya tercih ettikleri değerlendirilmektedir.

Gazeteler Rusya-Ukrayna savaşına daha objektif yaklaşırken, İsrail ile Filistinli Hamas örgütü arasındaki çalışmalarda taraflı konum almışlardır. Bu durum, insani koşulların yanı sıra dini ve etnik bağların söz konusu durumlarda Türk basının farklı pozisyon alabildiğinin göstergesidir.

Savaşların yeni başladığı gün ve haftalarda gazetelerde yer alan haberlerin sayısının arttığı, haberlerin manşet olma ya da birinci sayfada yer alma sıklığının yükseldiğı, haberlerin iç sayfalarda kapladığı alanların ve başlık puntolarının büyüdüğü ve söz konusu haberlerde daha fazla sayıda görsele yer verildiğı tespit edilmiştir. Son dört yılın yayınları nazara alındığında, Türkiye’de yayımlanan gazetelerin savunma sanayi içeriklerine geniş yer verdiğini ve bunun da bu alandaki haberlere verilen önemin göstergesi olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Adamson, William G. (1997). **The Effects Of Real Time News Coverage On Military Decision Making**, Maxwell AFB, Alabama, Air Command and Staff College <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA394036.pdf>, Erişim: 03.05.2025.

Akkuş, İbrahim Kurtcebe. (2020) **Teknolojik Faaliyetler ve Savaş**. (Savaş Üzerine Notlar) (der) Songül Alşan. İstanbul. Kriter Yayınları. 87-112.

Anand, Vinod. (1999). **Impact of Technology on Conduct of Warfare**. Strategic Analysis, (Vol. XXIII No. 1), https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/sa/sa_99anv02.html, Erişim 27.05.2025.

Başaran, Vural. (2020). **Savaş Bilim ve Teknoloji**. Bilim ve Ütopya, Sayı 307, 13-19.

Bayraklı, Zehra Çankaya. (2024). **Türkiye'nin Savunma ve Havacılık Sanayi ve İhracatının Analizi**. Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı:11, 205-240.

Bilgin, Kıvılcım Romya. (2023). **Geleceğin Savaşlarında Yapay Zekâ**. Güvenlik Stratejileri Dergisi. Yeni Savaşlar ve Yeni Ordular Özel Sayısı, 145-166

Blake, Jeremy. (2019). **Savaş ve Teknoloji**. İstanbul. Doruk Yayınları.

Boyacı, Melis. (2020). **Sanatın Sonu Tartışmalarına Karşı Bir Dünya Tasarımı Olasılığı Olarak Tekhne, Teknik, Teknoloji Kavramları Üzerinden Yaratıcılık Ve İnteraktif Yeni Medya Sanatına Bir Bakış**. Anadolu Üniversitesi. ORCID: 0000-0003-2939-6523, 420-437

Clausewitz, Carl Von. (2003). **Savaş Üzerine**. İstanbul. Eriş Yayınları.

Çaplı, Bülent. (2002). **Medya ve Etik**. Ankara. İmge Kitabevi.

Diamond, Jared. (2010). **Tüfek, Mikrop ve Çelik**. Ankara. TÜBİTAK Yayınları

Dickinson, G. Lowes. (1923). **War, Its Nature And Cure**. Londra. George Allen & Unwin Ltd. Ruskin House 40 Museum Street W.C.1

Goebel, Douglas J. (1995). **Military – Media Relations: The Future Media Environment and Its Influence on Military Operations**. Alabama. Maxwell AFB, Air War College.

Göker, Aydın. (2003). **Savaş ve Teknoloji**.

<https://inovasyon.gen.tr/images/makaleler/cbt/AYK.CBTD75.pdf>. Erişim Tarihi: 05.04.2025

Gümüüşdaş, Emine. (2010). **Türkiye'de Savunma Sanayi ve Savunma Harcamalarının Ekonomideki Yeri**.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id= Qx1DszTENfZUrbw2DBzSw&no=UAmoCJ87q6r4yjtTYIWtg> Erişim: 04.04.2025

Gürçan, M. (2014). **Savaşın Evrimi ve Teorik Yaklaşımlar**.

<http://www.bilgesam.org/Image s/Dokumanlar/0-163-2014040751bs2011-2-127-178.pdf>, 70-129. Erişim Tarihi: 18.04.2025

Keegan, John. (1995). **Savaş Sanatı Tarihi**. İstanbul. Sabah Yayınları.

Klein, Naomi. (2010). **Şok Doktrini**. İstanbul. Agora Kitaplığı.

Koray, Semih. (2020). **Savaş ve Bilim Üstüne**. Bilim ve Ütopya, Sayı 307, 8-12

May, Rollo. (2001). **Yaratma Cesareti**. İstanbul. Metis Yayınları

Montgomery, E. B. (2019). **Signals of Strength: Capability Demonstrations and Perceptions of Military Power**. Journal of Strategic Studies, 43(2), 309–330.

<https://doi.org/10.1080/01402390.2019.1626724>

Özaydın, Muhammet Hakan ve Pakin Albayrakoğlu, Esra. (2021). **Türkiye’de Değişen Güvenlik Algıları ve Dönüşen Savunma Sanayi**. Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, 12(1) 18-37

Saruhan, Kürşat. (2021). **Jeremy Black, Savaş ve Teknoloji Kitap Değerlendirmesi**. Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 239-242

Şişman, Deniz. (2017). **Küreselleşme Kriz ve Savunma Sanayi**. İstanbul. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 39(1), 223-237

Temiz, Dilek. (2012). **Ekonominin Önemli Bir Parçası: Savunma Sanayii**. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 33, 1-18.

Türkcan, Ergun. (2020). **Birinci Dünya Savaşı Ve Bilim Politikası Pratiklerinin Doğuşu**. Bilim ve Ütopya, Sayı 307, 32-42.

Ülger, Fikret. (1997). **Türk Savunma Sanayii**. Ankara. TOBB Yayınları.

Varlık, Ali Bilgin. (2013) **Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım**. Avrasya Terim Dergisi, 1 (2): 114-129

Yamak, Mehmet. (2013). **Savaş Haberciliği Ve Etik Sorunlar**.

https://www.academia.edu/7839054/Sava%C5%9F_Habercili%C4%9Fi_ve_Etik_Sorunlar Erişim: 10.04.2025

Yalçınkaya, Haldun. (2008). **Savaş Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı**, Ankara. İmge Kitabevi.

Yalçınkaya, Haldun & Türkeş, Kadir Tamer. (2008). **Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Alanlarında Görülen Yeni Unsurlar**. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 4(7), 55-89.

Yıldız, Göktürk. (2012) **Dünyada ve Türkiye’de Barış Gazeteciliği Olanaklar ve Eleştiriler**, İstanbul. Sosyal Yayınlar.

Yılmaz, S. (2021). **Teknoloji ve Savaş**, ieSBAD, 1 (1), 51-66.

ÖZET

İnsanlık tarihi, bir anlamda savaş tarihidir. Medya ise dünyada olup bitenlerle ilgili, kamuoyunun başlıca bilgi sahibi olma aracıdır. Toplumu basın üzerinden bilgilendiren ve yönlendiren siyasetçiler, aynı yöntemle uluslararası boyutta kamuoyu yaratmak için medyadan faydalanma arayışına girmiştir. Böylece medya, savaş meydanlarında kullanılan bir yumuşak güç haline dönüşmüştür.

Savaş ile teknoloji birbirini etkileyen, dolayısıyla birbiriyle iç içe geçmiş kavramlardır. Dünya tarihi boyunca, teknoloji savaşın icrasında bir silah olarak kullanılmış, aynı zamanda savaş da teknolojiye ulaşmak için bir araç haline dönüşmüştür.

Dünyanın ve özellikle de Ortadoğu'nun gündemini savaş ve sıcak çatışmaların belirlediği günümüzde Türkiye'de savunma sanayinin önemi her geçen gün daha fazla anlaşılmakta ve bu bakış açısının yansımaları medya yayınları üzerinde de hissedilmektedir. Savunma sanayi haberleri ve haberciliği üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı ise son derece sınırlıdır.

Bu çalışmayla Türk basınında yayımlanan savunma sanayi alanına dair teknoloji, gelişme ve yenilik haberlerinin biçimsel özellikleri ve yazım tarzı özellikleri ile haberlere hangi olay veya etkinliklerin konu edildiğine dair yapısal eğilimlerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Savunma sanayi, Çatışma, Savaş, Medya, Türk Basını

ABSTRACT

Human history is, in a sense, a history of war. The media is the public's primary source of information about what is happening in the world. Politicians who inform and guide society through the press have sought to use the media to shape public opinion on an international scale using the same methods. Thus, the media has become a form of soft power used on the battlefield.

War and technology are concepts that influence each other and are therefore intertwined. Throughout world history, technology has been used as a weapon in warfare, while war has also become a means to acquire technology.

In today's world, where war and armed conflicts dominate the agenda of the Middle East in particular, the importance of the defense industry in Turkey is becoming increasingly apparent, and this perspective is also reflected in media coverage. On the other hand, the number of academic studies on defense industry news and journalism is extremely limited.

This study aims to identify the formal characteristics and writing style features of technology, development, and innovation news related to the defense industry published in the Turkish press, as well as the structural trends regarding which events or activities are covered in the news.

Keywords: Defense Industry, Conflict, War, Media, Turkish Press